

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ**

**До захисту допустити
Зав. кафедри менеджменту,
д.е.н., професор**

_____ **А.В. Балабаниць**

«__» _____ **2020 р.**

**Кваліфікаційна робота
за освітнім ступенем «Магістр» на тему:
«Безпека інноваційно-інвестиційної діяльності
в контексті світової фінансової кризи»**

Студентки економіко-правового факультету
спеціальності 073 «Менеджмент»
освітня програма «Менеджмент.Управління
фінансово-економічною безпекою»
освітнього ступеня «Магістр»
Ханча Наталі Олександрівни

Науковий керівник:
Мацука Вікторія Миколаївна, кандидат
економічних наук, доцент кафедри
менеджменту
Рецензент:
Романенко А. М., Директор з розвитку
проєктів в Україні Інвестиційна компанія
Altostrata Investment Limited

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____
Секретар ЕК _____
«__» _____ 2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ БЕЗПЕКИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ.....	6
1.1. Сутність безпеки інноваційно-інвестиційної діяльності держави.....	6
1.2. Чинники та загрози інноваційно-інвестиційної безпеки держави в контексті світової фінансової кризи.....	11
1.3. Регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності України.....	17
Висновки до розділу 1.....	27
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА БЕЗПЕКИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ.....	30
2.1. Оцінка сучасного стану інноваційно-інвестиційної діяльності України.....	30
2.2. SWOT – аналіз інноваційно-інвестиційної безпеки діяльності держави	39
2.3. Аналіз діяльності інвестиційних фондів та компаній в умовах світової фінансової кризи	53
Висновки до розділу 2.....	60
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	62
3.1. Напрями удосконалення процесів забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки в Україні.....	62
3.2. Розробка інноваційно-інвестиційної стратегії України в контексті світової фінансової кризи.....	71
3.3. Моделювання системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки	78
Висновки до розділу 3.....	87
ВИСНОВКИ.....	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93

ВСТУП

Актуальність теми. На сучасному етапі дестабілізація економіки України внаслідок світової фінансової кризи, пандемії та триваючого військового конфлікту викликає необхідність вжиття термінових дієвих заходів для оздоровлення економічної системи та підвищення рівня життя населення. Реалізація економічних реформ потребує значних фінансових ресурсів та має бути спрямована на побудову сучасної конкурентоспроможної економіки, що неможливо без активізації інноваційно-інвестиційної діяльності. Залучення потенційних інвесторів та підвищення інноваційної активності підприємств повинно поєднуватись із забезпеченням інноваційно-інвестиційної безпеки держави та передусім захищати її національні інтереси. Специфічні сучасні умови розвитку економіки України не сприяють захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз інноваційно-інвестиційній діяльності, що відбивається на погіршенні позицій держави на світовому ринку товарів, послуг та технологій. Тому визначення слабких місць інноваційно-інвестиційної безпеки та шляхів їхнього подолання є важливим завданням наукових досліджень.

У числі вчених, які зробили істотний внесок у розвиток ідей інвестиційної та інноваційної безпеки Барановський О.І., Власюк О.С., Копилюк О.І., Кириленко В.І., Мороз М.О., Музичко О.М., Нікитенко Д.В., Новікова К.І., Приходько В.П., Ткаленко С.І., Федоренко А. Є., Холод З.М., Шарп У. Ф., Александер Г. Дж., Бэйли Дж. та ін.

Незважаючи на постійний дослідницький інтерес протягом останніх десятиліть до проблем безпекознавства та велику кількість робіт, присвячених аналізу складових економічної безпеки країни, існує потреба визначення сучасного стану інвестиційно-інноваційної безпеки, а також

існуючих і потенційних загроз та способів їх мінімізації.

Метою кваліфікаційної роботи є розробка рекомендацій щодо стратегічних напрямів розвитку інноваційно-інвестиційної безпеки в Україні.

Реалізація даної мети зумовила необхідність вирішення наступних **завдань**:

розглянути сутність безпеки інноваційно-інвестиційної діяльності держави;

визначити чинники та загрози інноваційно-інвестиційної безпеки держави в контексті світової фінансової кризи;

дослідити питання регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні;

оцінити сучасний стан інноваційно-інвестиційної діяльності України;

провести SWOT – аналіз інноваційно-інвестиційної безпеки діяльності держави;

розглянути особливості діяльності інвестиційних фондів та компаній в умовах світової фінансової кризи;

визначити стратегічні напрями розвитку інноваційно-інвестиційної безпеки в Україні;

розробити безпечну інноваційно-інвестиційну стратегію України в контексті світової фінансової кризи;

змоделювати системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки.

Об'єктом дослідження є процеси і механізми забезпечення безпеки інноваційно-інвестиційної діяльності.

Предметом дослідження є процес інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні у контексті світової фінансової кризи.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять положення економічної теорії, фінансового менеджменту, економічного аналізу, прогнозування; теорії аналізу ефективності інвестицій,

прийняття рішень, очікуваної корисності; методи загальнонаукового пізнання; методи статистичного та математичного аналізу.

Інформаційною базою дослідження є закони та нормативно-правові акти України, дані Державної служби статистики України, Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України; монографії вчених; періодичні видання; матеріали науково – практичних конференцій; результати власних досліджень та спостережень автора.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в поглибленні положень теорії, а також вирішенні ряду практичних проблем щодо стратегічних напрямів розвитку інноваційно-інвестиційної безпеки в Україні.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що їх застосування дозволяє розробити рекомендації щодо безпечної інноваційно-інвестиційної стратегії України в контексті світової фінансової кризи.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідались на наукових конференціях.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел із 77 найменувань, додатків. Основний текст викладено на 90 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ БЕЗПЕКИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ

1.1. Сутність безпеки інноваційно-інвестиційної діяльності держави

Виокремлення інвестиційної безпеки як складової економічної безпеки держави спричинено зовнішніми і внутрішніми чинниками. Зовнішні чинники здійснюють глобальний вплив на національну економіку. Так, глобалізація світової економіки сприяють модифікації центрів впливу на господарську діяльність всіх суб'єктів ведення бізнесу, в тому разі і держави.

Масштаби загроз економічної безпеки трансформуються. Подальша глобалізація змінює класичне визначення економічної. Виникають нові ризики завдяки транскордонним мережам, державним й недержавним інститутам, які пов'язані також із нестабільністю економіки глобальної середі суб'єктів ведення бізнесу.

Виділення з економічної безпеки інвестиційної безпеки, обумовлена наступними чинниками:

- Сталим розвитком світової економіки;
- Вирішенням питань інноваційного розвитку;
- Визначенням підвищеної ролі інвестиційної системи в національній економічній системі;
- Функціонуванням тіньового сектору капіталовкладень (капітал із офшорних зон);
- Перевагою спекулятивних операцій іноземних інвесторів;
- Присутністю іноземного капіталу, спрямованого на виробництво й розвиток вітчизняної науки;
- Направленість інвестицій в науково-технічний розвиток економіки України.

Таким чином механізм інвестиційної безпеки є важливим елементом економічної безпеки нашої держави. На інвестиційну безпеку також впливають ризики, пов'язані із змінами світового економічного порядку, світовою фінансовою кризою та пандемією.

Внутрішні чинники знаходяться під впливом інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості, національного законодавчої бази у галузі податків, регулювання торгових відносин, митного законодавства, адміністративних бар'єрів, терміном освоєння інвестицій та реалізації проектів, захисту прав власності та інше.

Можна вважати, що інвестиційна безпека показує спроможність системи господарювання чинити вплив на інвестиційну діяльність, сприяти сталому розвитку та підвищенню конкурентоспроможності національної економічної системи.

Вважаємо, що інвестиційна складова економічної безпеки пов'язана з інноваційною складовою, але багато вчених ці поняття досліджують окремо.

Інноваційно-інвестиційна безпека є одним з видів економічної безпеки держави та трактується як «стан економічного середовища у державі, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів укласти кошти у розширення виробництва в країні, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфер із метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки та створення продукції з високою часткою доданої вартості» [54].

Під інвестиційною безпекою держави слід розуміти: досягнення синхронізації інтересів суб'єктів інвестиційних відносин для забезпечення в країні розширеного відтворення; реструктуризації та формування інноваційної моделі розвитку національної економіки, оптимального

розподілу інвестицій по регіонах і галузях господарського комплексу, надійності і ефективності інвестицій [39, с. 35].

Багато дослідників вважають інвестиційну безпеку складовою виключно економічної безпеки. Натомість Г. Харламова зазначає, що інвестиційна безпека є одним з чинників забезпечення економічної безпеки [71, с.58]. Зокрема, В. Кириленко визначає інвестиційну безпеку як здатність підтримувати виробничі нагромадження та вкладення капіталу на рівні, що забезпечує необхідні темпи розширеного відтворення, реконструкцію та технологічне переозброєння економіки [22, с. 56]. М.М. Недашківський та К.Ю. Подгорна розглядають інвестиційну безпеку з позицій здатності економіки залучати та найбільш ефективно розподіляти й використовувати фінансові ресурси, що формуються в процесі інвестування з метою забезпечення стабільного розвитку та за необхідності структурної перебудови економічної системи залежно від умов сучасності [37].

А, скажімо, Л.П. Коваль вважає за доцільне розглядати останню у більш конкретизованому аспекті, виділяючи, крім інвестиційної складової економічної безпеки, інвестиційну компоненту фінансової безпеки [23, с.113]. Про другорядність інвестиційно-інноваційної безпеки заявляє і М.А. Піцик [51, с.66].

А. Є. Федоренко представляє авторський підхід, де розмежовує категорії «інвестиційна безпека» та «інноваційна безпека». На думку науковця, «інвестиційна безпека» - це здатність економіки залучати та найбільш ефективно розподіляти й використовувати фінансові ресурси, які формуються в процесі інвестування, з метою забезпечення стабільного розвитку та структурної перебудови економіки, що дозволяє поглибити знання про сутнісні характеристики інвестиційної складової економічної безпеки, підкреслити її багатовимірність та просторовість. [70].

На нашу думку, інноваційно-інвестиційно безпека – це інтегральна характеристика, яка відображає стан інноваційно-інвестиційної сфери та процес залучення й розміщення інвестиційного потенціалу на засадах інноваційності, ефективності, безпекоорієнтованості з урахуванням реальних і потенційних загроз і небезпек.

На наш погляд, інноваційно-інвестиційно безпека – це неодмінна і одна з найважливіших складових фінансової безпеки (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Ієрархічна підпорядкованість інноваційно-інвестиційної безпеки

Розглянемо класифікацію різновидів інноваційно-інвестиційної безпеки (табл. 1.1.).

Обмеження держави в інвестиціях у ракурсі забезпечення безпеки національної економічної безпеки пов'язано з такими проблемами:

- 1) характерні загрози безпеки впливають на чутливість економіки держави;
- 2) громадянство іноземного інвестора впливає також на оцінку загроз;
- 3) частка загроз вирішується методами;
- 4) не кожна держава може оцінити загрозу потенційної безпеки національної економіки.

Таблиця 1.1

Видова класифікація інноваційно-інвестиційної безпеки

Класифікаційні ознаки	Вид інноваційно-інвестиційної безпеки
Економічні агенти	домогосподарства, підприємства, держава, міждержавні утворення, МНК, ТНК
Географічна ознака	національна, міжнародна
Стан	перспективна, поточна
Спрямування	тактична, стратегічна
Напрямок	інноваційний, венчурний, соціальний, змішаний
Сценарій	незалежне інвестування, альтернативне інвестування, послідовне інвестування, активне інвестування, безпека пасивне інвестування
Управління	підприємств, регіону, галузі, держави, світового господарства
Об'єкт	грошей; банківських вкладів, цінних паперів; майнових прав; майна; інвестицій
За джерелами	безпека власних інвестицій, безпека запозичених інвестицій, безпека залучених інвестицій

Науковці розрізняють наступні підходи оцінки інноваційно-інвестиційної безпеки: стратегічний підхід; управлінський підхід, відтворювальний підхід, інституціональний підхід, ресурсно-функціональний підхід, синергетичний і комплексний підхід.

Таким чином, визначимо, що комплексний підхід до вивчення теоретичних та методологічних основ інноваційно-інвестиційної безпеки країни потребує виокремлення чітких факторів, що характеризують її стан та її загрози.

1.2. Чинники та загрози інноваційно-інвестиційної безпеки держави в контексті світової фінансової кризи

Розглядаючи природу інноваційно-інвестиційної безпеки в контексті світової фінансової кризи наголосимо на існуванні її передумов (а саме, наявність інвестиційних ресурсів; реальних інноваційних намірів, механізмів спрямування інвестицій до високотехнологічних секторів економіки; інвестицій; розвиненого інституціонального середовища для здійснення капітальних інвестицій (нормативно-правового забезпечення, інвестиційно-інноваційної інфраструктури (банків, фондового ринку, інститутів спільного інвестування тощо)).

На наш погляд, детермінантами інноваційно-інвестиційної безпеки є: масштаби національної економіки й місткість ринку, рівень інфляції, кількість податків і податкові ставки, потреба в іноземних інвестиціях і валюті; наявність/відсутність зважених адаптивних інвестиційно-інноваційної політики (державної, галузевої, регіональної, суб'єктів господарювання) і інвестиційної поведінки домогосподарств та сприятливого інвестиційного клімату.

Розглянемо класифікацію чинників інноваційно-інвестиційної безпеки (табл. 1.2).

Для розбудови системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки, поряд з визначенням її чинників, необхідне чітке уявлення про загрози в цій сфері.

Таблиця 1.2

Класифікація чинників інноваційно-інвестиційної безпеки

Класифікаційна ознака	Види чинників інноваційно-інвестиційної безпеки
Джерело походження	зовнішні (глобальні, міжнародні, міжрегіональні) і внутрішні
Рівень управління	мега-, мета-, макро-, мезо-, мікро-, нанорівня
Характер	соціально-економічні, фінансові, політичні, правові, ринкові, науково-технічні, технологічні, природно-кліматичні, екологічні, демографічні, криміногенні, психологічні
Прогнозованість	прогнозовані, важкопрогнозовані, непрогнозовані і штучно створювані
Вплив	позитивні й деструктивні
Виявлення	визначені, невизначені
Тривалість дії	незмінні, повільно змінні, швидко змінні
Напрямок впливу	інвестиційного потенціалу, інвестиційного некомерційного ризику й інвестиційної активності; стимулятори, дестимулятори
Тип взаємодії	адитивні (відсутність будь-якої взаємодії), синергетичні (ефект суми ефектів перевищує суму ефектів), витиснюючі (ефект суми менше суми ефектів)
Ступінь централізації	централізовані, відцентрові
Джерела інвестиційних ресурсів	інфляційні (емісійні), неінфляційні (накопичення підприємств і заощадження населення, дольові(ДПП))
Методи оцінки	оцінювані поелементно, оцінювані комплексно, оцінювані за допомогою інтегрального показника, оцінювані експертно
Статичність	поточного стану, розвитку

Джерело: [39, с. 47]

Поняття «загроза» має цілу низку значень. Одні автори ототожнюють його з поняттям «небезпека» або вважають, що різниця між ними настільки незначна, що нею можна знехтувати. Інші ж – протиставляють їх одне одному.

Ближчою до істини є думка, що загроза є найвищим ступенем імовірності перетворення небезпеки з можливості на дійсність, висловленим наміром одних суб'єктів завдати шкоди іншим, демонстрацією готовності здійснити насилля для заподіяння шкоди [2 ,с.326].

Визначимо загрози інвестиційно- інноваційної безпеки за категоріями (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Характеристика загроз інноваційно-інвестиційної безпеки

Категорія	Характеристика загроз
Інвестиційна активність	загроза ІБ, пов'язана з недостатнім рівнем інвестування для повноцінного економічного розвитку країни
Стан економічного розвитку	загроза ІБ, пов'язана з низкими темпами економічного зростання, рентабельністю інвестицій, економічною нестабільністю, економічними дисбалансами
Інвестиційний клімат	загроза ІБ, пов'язана з недостатніми конкурентними перевагами країни з залучення інвестицій і інвестиційною діяльністю (інвестиційним потенціалом і всілякими інвестиційними ризиками)
Суверенний кредитний рейтинг	загроза ІБ, пов'язана з ризиками з обслуговування і погашення кредитних зобов'язань
Очікування інвесторів	загроза ІБ, пов'язана з негативними очікуваннями інвесторів перспектив інвестування

Джерело: [16;39]

На наш погляд, загрозами інвестиційно- інноваційної безпеки, поряд із

визначеними, можна вважати:

- політичну нестабільність, анексію територій, воєнні дії, громадські безлади; вилучення необхідних державі інвестиційних ресурсів (відплив капіталу, істотне перевищення кошторисної вартості інвестиційних проектів, «відкати» і крадіжки потенційних інвестиційних ресурсів);
- непрогнозований перелив міжнародних інвестицій; недотримання права власності, анулювання контрактів, експропріацію активів інвесторів та перешкоди репатріації прибутків;
- опосередковану націоналізацію інвестицій внаслідок поступового ураження прав інвестора (підвищення оподаткування, скасування пільг, зміна валютного курсу, запровадження зовнішньоторговельних обмежень, втручання в ціноутворення, використання інвестиційних доходів, насильницьке відчуження акцій, установлення контролю за переказами платежів, обмеження доступу до місцевих матеріальних і трудових ресурсів);
- низький технологічний рівень виробництва;
- нестачу кваліфікованої робочої сили; високий рівень інфляції (призводить до значного підвищення ціни проектів, знижує їх прибутковість, що робить їх небезпечними для інвесторів);
- участь у прийнятті остаточних інвестиційних рішень некомпетентних осіб;
- нераціональний галузево-територіальний розподіл внутрішніх і іноземних інвестицій;
- неповну інформацію про розвиток ситуації, що унеможливорює отримання чітких параметрів інвестування й надійності вживаних інвестиційних рішень; наявність/відсутність системи страхування ризиків інвестиційної діяльності; шахрайські дії в інвестиційній діяльності, високу криміналізацію економічних відносин загалом і криміногенний потенціал

інвестиційної діяльності зокрема.

Загрози виділяють за кількісними й якісними характеристиками, джерелами виникнення, рівнем інтенсивності впливу тощо.

Враховуючи, що масштаби загроз визначаються спектром їх поширення (кількісні показники територій, населення, торгівлі, виробництва), а інтенсивність – темпами деструктивних змін. При тому слід ураховувати, що загрози діють головним чином у відповідній сфері національних інтересів, але негативний вплив їх поширюється на інші національні інтереси. Проте існують і такі загрози, які можуть одночасно впливати на значну кількість національних інтересів.

На наш погляд, класифікація загроз інноваційно-інвестиційної безпеки держави повинна мати такий вигляд (табл. 1.4.).

Для дотримання інноваційно-інвестиційної безпеки держави необхідне формування дієвої системи її забезпечення, яка має розв'язувати такі завдання [39]: розвиток інвестиційного потенціалу, створення сприятливого інвестиційного клімату, формування механізмів стабільної і стійкої інвестиційної діяльності в ключових галузях господарського комплексу і надання останній інноваційної спрямованості, досягнення довгострокового, стабільного економічного зростання національної економіки і врешті решт – підвищення якості життя населення і стабільне накопичення інвестиційних ресурсів.

Інноваційна та інвестиційна безпеки забезпечують як державні органи, так й інші суб'єкти інвестиційної діяльності – підприємства і домашні господарства. Головна умова забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки – інвестиційний контроль, через різні форми якого здійснюється взаємодія суб'єктів інвестиційної діяльності. З боку держави – це податковий, фінансовий, адміністративний контроль.

Таблиця 1.4

Класифікація загроз інноваційно-інвестиційної безпеки

Класифікаційна ознака	Види загроз інноваційно-інвестиційної безпеки
Джерело	внутрішні (макро-, мезо-, мікроекономічні), зовнішні (геополітичні, гео економічні)
Характер прояву	залежності, втрати, недостатнього використання можливостей, обмеженості доступу, виникнення диспропорцій і деформацій
Характер спрямування	прямі, опосередковані
Реалізованість	наявні, ймовірні, потенційні
Термін дії	коротко-, середньо-, довгострокові
Рівень збитків	помірні, великі, аномальні, руйнівні, критичні, катастрофічні
Зумовленість	об'єктивні, суб'єктивні
Причинно-наслідкові зв'язки	первинні, вторинні
Режим	спорадичні, постійні, мінливі, поновлювальні
Передбачуваність	передбачувані, непередбачувані
Прогнозованість	прогнозовані, непрогнозовані
Контроль	контрольовані, неконтрольовані
Характер впливу	активні, пасивні
Складність	однорідні, різнопланові
Ступінь очевидності	видимі, латентні
Стадії розвитку	що зароджуються, проявляються, загострюються, спадають
Об'єкти впливу	інвестиційно-інноваційній сфері, інвестиційно-інноваційному процесу, інвестиційному проекту

Джерело: [39, с. 55].

Недержавні суб'єкти здійснюють контроль через спеціальні установи (аудиторські фірми, третейські суди) і об'єднання (асоціації, ліги, гільдії, союзи, рухи). Конкретні форми контролю утворюють ланцюг зворотного зв'язку і корегування поставлених завдань для максимальної ефективності функціонування системи.

А, відтак, необхідно розглянути процес регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні.

1.3. Регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні

Відіграючи важливу роль у системі сучасних світових господарських відносин і маючи вагомий потенціал впливу (позитивний та негативний) на економічний розвиток інноваційно-інвестиційна діяльність, має регулюватися на національному, міжнародному і наднаціональному рівнях [32, с. 86].

Таке регулювання може відбуватися за допомогою спеціальних правових, адміністративних, економічних та соціально-психологічних методів, і певних інструментів стимулювання і обмеження.

Правові методи на практиці реалізуються через систему цивільного та процесуального права, арбітраж тощо.

Адміністративні методи юридично регламентують господарську суб'єктність, визначають питання власності, процедури рішення суперечок в судовому порядку та ін.

Економічні методи реалізують себе через дотації, кредити, здійснення фіскальної політики.

Соціально-психологічні методи спрямовані на формування і розвиток ідеології, виховання відповідного типу менталітету громадян і суспільства за допомогою організаційних інститутів.

Між методами регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності є явний взаємозв'язок. Вони оформлені у нормативно-правових документах. На їх ефективність впливає тривалість існування відповідної нормативно-правової бази та вдосконалення правових методів регулювання.

Дослідження різних практик систем регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності на національному рівні свідчить, що вони формуються наступними шляхами: прийняттям єдиного акта, що регулює ввіз іноземного капіталу в економіку країни; розробкою різних правових актів, які регулюють різні напрями іноземної інвестиційно-інноваційної та підприємницької діяльності.

В сучасній світовій практиці вагоме місце в розвитку і регулюванні міжнародних інвестиційно-інноваційних процесів належить двостороннім і багатостороннім інвестиційним угодам. Їх мета - це надання країні базування правового захисту і гарантій своїх інвестиційних внесків в приймаючій країні від можливих ризиків некомерційного характеру, а також підтримка стабільності і налагодження відносин між країнами.

Міжнародними дво- і багатосторонніми угодами, як правило, регулюються такі моменти інвестиційної діяльності: визначення інвестицій та інвесторів; умови ввозу прямих інвестицій; заохочення та захист інвестиційного капіталу; загальні норми режиму; перекази платежів; вимоги до результатів господарювання; позбавлення інвесторів прав на власність; вирішення суперечностей; норми поведінки компаній.

Взаємини між багатьма країнами врегульовані дуже складними угодами на наднаціональному рівні. Саме це гарантує вільний рух інвестицій, гармонізує економічні політики країн та пріє ефективній діяльності певних наднаціональних інститутів.

Резюмуючи, обґрунтуємо певні найважливіші напрями впровадження відповідного міжнародного досвіду в Україні.

В Україні існує власне законодавство про інноваційно-інвестиційну діяльність: Закон України «Про інвестиційну діяльність» [55], Закон України «Про інноваційну діяльність» [56], Закон України «Про режим іноземного інвестування». Повинні враховуватися положення певного ряду інших законів та підзаконних нормативних актів. Зокрема, це Закони України «Про банки і банківську діяльність», «Про захист іноземних інвестицій в Україні», «Про зовнішньоекономічну діяльність». Взагалі, зараз, з положеннями Закону України «Про інвестиційну діяльність» [55] кореспондують положення близько 100 законодавчих та підзаконних нормативних актів України [32, с. 93].

Визначаючи правову середу інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні слід враховувати також і те, що крім національного законодавства діє ціла група міжнародних договорів України з окремими країнами щодо заохочення та взаємного захисту інвестиційного капіталу, це є одним із джерел правового регулювання інвестиційного процесу в Україні.

Таким чином, Закон України «Про міжнародні договори України» наголошує, що укладені і відповідним чином ратифіковані Україною міжнародні договори є невід'ємною часткою національного законодавства України і застосовуються в порядку, який передбачено для норм вітчизняного законодавства. Це положення знайшло своє відображення на конституційному рівні, у Конституції України. Саме в цьому випадку міжнародна угода, учасником якої є Україна, має юридичну силу, яка дорівнює національному закону.

Розглянувши зміст ряду міжнародних угод про заохочення і взаємний захист інвестиційного капіталу, стороною яких є Україна, можна

стверджувати, що вони включають цілий ряд особливих положень, які відмінні від положень вітчизняного законодавства. В них для іноземних інвесторів із країн, які є сторонами угоди, може бути встановлено більш пільговий, відмінний від українського правовий режим. Тому, при укладенні міжнародних договорів, слід враховувати реальність їх виконання, та не включати до них положення, що прямо суперечать національному законодавству країни, яка є стороною такого договору.

Однак проблема інноваційних перетворень в Україні залишаються ґрунтовно не дослідженими і потребують детального вивчення особливостей побудови інноваційної моделі та інвестиційної привабливості нашої держави. Науково-технічний процес в усьому світі визнається головним фактором розвитку економіки. У зарубіжній та вітчизняній літературі це пов'язується з поняттями інноваційного процесу й активним процесом інвестування. При переході від економіки адміністративно-командного типу до ринкової економіки Україні постає питання про місце і роль інноваційної політики в структурі регіонального регулювання економіки. Будь яка модель господарювання в державі підпорядковується низці основних цілей:

- стимулювання інноваційної активності;
- розвиток науково-технічного потенціалу;
- державна економічна незалежність;
- створення економічних і соціальних умов для підвищення життєвого рівня суспільства. [27]

Однією з умов забезпечення в Україні сталого розвитку є досягнення значно вищого рівня інноваційної активності підприємств. Тому об'єктивно виникає необхідність здійснення державного регулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Перший крок у цьому напрямі зроблено з прийняттям Закону України «Про інноваційну діяльність» [56].

Інвестиційний процес та інноваційна політика в Україні нерозривно пов'язані з товарно-грошовими відносинами на всіх стадіях цього процесу. При інвестуванні капіталу враховують досить різноманітні фактори, які об'єднуються поняттям «інноваційно-інвестиційний клімат».

Інноваційно-інвестиційний клімат в відображує ступінь відповідної ситуації, що склалася у економіці, та відношення до інвестицій, які можуть бути зроблені в її галузі. Він включає економічну стабільність, правову захищеність, стабільну діючу банківську та страхову системи, врахування специфічних інтересів інвесторів економіки тощо [13].

Україна вибрала інноваційну модель розвитку всіх сфер суспільного життя, якої мають бути закладені в процесі структурної перебудови економіки. З погляду на світовий досвід доречно зауважити, що деякі процеси ринкової економіки, які широко застосовуються і не вважаються інноваційними не тільки в розвинених країнах, а й у більшості країн світу, для України являються стратегічними і пріоритетними інноваціями. Той факт, що вони широко відомі у світі й використовуються на практиці, свідчить про те, що їх не можна віднести до важкопрогнозованих інновацій в Україні [10].

Основним завданням стратегічного розвитку інноваційного потенціалу економіки є:

- кардинальне поліпшення фінансування науки;
- зміцнення матеріально-технічної бази наукових установ;
- зміцнення кадрового потенціалу сфери інноваційної діяльності, здійснення заходів щодо інтегральної науки і виробництва, створення фінансово-промислових груп.

Пріоритетними напрямками інноваційної діяльності в Україні є:

- завершення земельної реформи;

- впровадження системи пільгового рефінансування комерційних банків у разі надання ними пільгових кредитів для реалізації інноваційних проектів;
- створення пайових інвестиційних фондів для реалізації інноваційних проектів у сільське господарство;
- удосконалення експортно-імпоротної політики [59].

Для визначення пріоритетності інноваційних проектів в економіці України необхідно використовувати методи, критерії і показники, які застосовують у світовій та вітчизняній практиці при розгляді інвестиційних проектів.

Одними із основних вважаються методи проектного аналізу, за якими визначаються потоки витрат і доходів, приведені до теперішньої чи майбутньої вартості, точки безбитковості, норми прибутку, терміну окупності [7].

При переході економіки України на інноваційну модель розвитку необхідно удосконалити й систему правового забезпечення інноваційної діяльності, що сприятиме не тільки скороченню всіх витрат виробництва і збільшенню прибутку, а й одержанню власного інтелектуального продукту.

Правове забезпечення інноваційної діяльності має ґрунтуватися на законодавчих і нормативних актах з різних напрямів розроблення, функціонування та розвитку цієї системи і здійснюватися за напрямами функціонування економіки країни.

Нині в Україні склалася досить цікава ситуація. Тут діє розгалужена мережа наукових організацій різних типів, діяльність яких направлена на забезпечення належного науково-технічного рівня практично всіх сфер національної економіки. Збільшується кількість організацій, що виконують наукові та науково-технічні роботи за всіма секторами науки, крім

заводського. Зростає з кожним роком кількість закладів, в яких є аспірантура, збільшується чисельність аспірантів і докторантів. Проте очікуваного результату немає. Через відсутність вільних коштів у наукових організаціях погіршується матеріально-технічна база, морально старіє наукове устаткування й обладнання [66].

На активізацію інвестиційних процесів була спрямована «Концепція регулювання інвестиційної діяльності в умовах ринкової трансформації економіки», яка визначає основні напрямки державної інвестиційної політики з урахуванням реальної економічної ситуації, перспектив залучення інвестицій та їх використання.

Метою державної інвестиційної політики є створення конкурентного середовища, реалізація програм структурної перебудови економіки України, спрямування інвестицій у пріоритетні галузі та програми [59].

Інвестиційні ресурси в Україні є, але вони не направляються туди, де це найбільш потрібно суспільству - у виробничі інновації. Приватний капітал прагне до швидкого отримання максимального прибутку з мінімальними витратами, тому він більш охоче йде до торговельно-посередницької сфери та сфери фінансових спекуляцій. Він не направляється у високотехнологічні наукомісткі галузі виробництва, які вимагають значних капіталовкладень у науковий пошук і розробки, а віддачу від вкладених коштів доводиться очікувати досить довго. Іноземний капітал так само не зацікавлений у капіталовкладеннях у ці галузі, бо для нього головна проблема полягає не у створенні собі конкурента, а у збуті в Україні свого власного кінцевого продукту [7]. Коли йдеться про інновації, то найчастіше мається на увазі механізм державного фінансування цього процесу. Але в ринковій економіці мають існувати власні, побудовані на суто ринкових засадах, механізми та інституції, які б забезпечували інвестування в інноваційну сферу з метою

одержання прибутку. Не можна сказати, ніби в Україні таких механізмів і такої системи зовсім не існує - зберіглася розвинута фундаментальна наука, кваліфіковані кадри, ринковий попит вже не задовольняється застарілими виробами. Але вітчизняна наука працює більше на зовнішніх замовників, а потреби споживчого ринку в сучасній високотехнологічній продукції задовольняє в основному імпорт. Налагодження власного виробництва сучасної продукції потребує коштів, але наші банківська система і фондовий ринок, на жаль, не забезпечують фінансовими ресурсами розширене відтворення - основним джерелом інвестицій залишається держава і власні кошти суб'єктів економічної діяльності [13].

Міжнародні компанії, що засновують свою діяльність на акумуляції людського капіталу відповідно до принципів інновацій, наукової природи, постійності та прогресивності, відіграють важливу роль в активації цього процесу. Завдяки глобальній природі їх діяльності вона впливає на всі сфери людського життя у світі, а на національному рівні сприяє зміцненню економічної безпеки. Це узгоджується з теорією залежності від попереднього розвитку, оскільки довговічність соціального капіталу (квазінеоборотність первинної соціалізації) вища, ніж довговічність капітального обладнання, тому що середній термін життя людей перевищує термін життя обладнання, а успіхи інституційних інновацій слідує з інтервалом приблизно в 10-15 років після змін в освітній системі країни. Для правильного розуміння отриманих результатів дослідження необхідно розмежувати специфіку інвестицій у реальний і соціальний капітал. Останній, на відміну від першого, не пов'язаний із терміном життя обладнання, а визначається національним менталітетом, культурними чинниками, освітою, сприйняттям і виконанням формальних інститутів, прийнятих суспільством. Натомість впровадження

інституціональних інновацій через їх високу вартість може стримуватися квазіоборотністю реальних інвестицій.

Слід підкреслити, що через залежність від попереднього розвитку ефективність інститутів і систем може помітно розрізнятися в середньостроковому і довгостроковому періодах. Тому норми і системи, що спочатку перемагали в конкуренції, можуть потім втратити свій конкурентний потенціал і виявитися «інституціональною пасткою».

Індустріальні країни перебувають на стадії ефективного розвитку, що означає наявність складних виробничих процесів, поліпшення якості продукції, фактичне зростання доданої вартості, широке впровадження в економіку нових технологій. На цій стадії конкурентоспроможність країни визначається якістю вищої освіти та професійної підготовки, ефективністю ринку робочої сили (його гнучкістю та мобільністю), а також наявністю трудового законодавства, стабільної банківської системи, ринку капіталу та ринку землі.

Оскільки мова йде про синтез двох складових гарантування економічної безпеки національного господарства, а саме: нововведень та фінансування їхнього впровадження, які гарантують відповідний рівень конкурентоспроможності економіки та тенденції ринкових процесів. Якщо на мікроекономічному рівні інновації розглядаються кінцевим результатом інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, втіленим у формі конкретного продукту чи послуги, то на макрорівні вони виступають додатковим елементом зростання економічного потенціалу національного господарства. Позитивні ознаки, які впливають на інноваційно-інвестиційне забезпечення економічної безпеки держави: суттєве зростання частки сільського господарства в контексті забезпечення продовольчої безпеки й зміцнення експортного потенціалу країни, структурний приріст капітальних

вкладень у нематеріальні активи, в інформацію та телекомунікації, що посилює інноваційно-інвестиційну безпеку держави [64].

Інноваційні процеси у сільському господарстві України мають характеристики, які є нормою для країн ЄС. Більшість підприємств потребують значних інвестицій для фінансування інноваційного розвитку. Автори систематизують ряд ризиків та загроз, властивих інноваційно-інвестиційній діяльності сільськогосподарських підприємств за допомогою SWOT-аналізу, що допомагає визначити їх можливості з позицій зміцнення економічної безпеки держави. Інвестиційну складову економічної безпеки зазвичай пов'язують з інноваційною, але довгий час ці дві категорії досліджувались окремо

Одна з головних причин недостатнього інвестиційно-інноваційного забезпечення економічної безпеки України - низька ефективність її державного регулювання, зокрема, виконання його базових функцій - інформування, моніторинг, аналіз, діагностика, планування, організація, мотивація.

Вадами їх прояву виступають: фактична відсутність комплексної інформаційної системи безперервного спостереження, аналізу та діагностики інвестиційно-інноваційного забезпечення економічної безпеки національного господарства; брак конкретних заходів та засобів реалізації стратегічно важливих для національної безпеки інноваційно-інвестиційних програм у державних нормативних і планових документах; недосконалість інституційної інфраструктури для взаємодії державно-приватного партнерства; недостатній контроль за діяльністю суб'єктів забезпечення національної безпеки в частині її інноваційно-інвестиційної складової.

Таким чином, інноваційні перетворення є процесом структурної трансформації економіки України, тому що рівень розвитку та динамізм

інноваційної сфери - науки, нових технологій, наукомістких галузей та окремих компаній, формує основу стійкого економічного зростання і визначає межу між бідними та багатими країнами світу. Швидкі темпи науково-технічного зростання, бурхливий розвиток наукомістких виробництв стали головною умовою прориву деяких країн світу, в минулому аграрних, у число світових лідерів і закріплення на цих позиціях.

Тому державна політика націлена на створення інноваційної моделі економічного розвитку, яка формується, виходячи із досвіду передових країн світу, та враховує вітчизняні особливості української економіки. Вибір шляху економічного розвитку, національне багатство і людський потенціал є достатніми передумовами для швидкого наближення України до соціально-економічного рівня розвинутих країн, але економіка майбутнього потребує вкладень. І тут роль держави полягає в тому, щоб знайти можливості вкласти гроші в інноваційний розвиток пріоритетних галузей і підприємств, які мають стратегічне значення для національної економіки та безпеки.

Майбутня ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності залежить від удосконалення чинного національного законодавства. Так, треба успішно поєднувати положення законодавства України з положеннями міжнародних договорів, щоб створити єдину політико-правову середу для функціонування міжнародних інвесторів. Необхідно також гармонійне, поступальне пристосовування чинного законодавства України до міжнародних стандартів та норм права, а при його змінах - гарантії відшкодування збитків чи його негайне здійснення.

Висновки до розділу 1

Виділення з економічної безпеки інвестиційної безпеки, обумовлена наступними чинниками: сталим розвитком світової економіки; вирішенням

питань інноваційного розвитку; визначенням підвищеної ролі інвестиційної системи в національній економічній системі; функціонуванням тіньового сектору капіталовкладень (капітал із офшорних зон); перевагою спекулятивних операцій іноземних інвесторів; присутністю іноземного капіталу, спрямованого на виробництво й розвиток вітчизняної науки; направленість інвестицій в науково-технічний розвиток економіки України.

Механізм інвестиційної безпеки є важливим елементом економічної безпеки нашої держави. На інвестиційну безпеку також впливають ризики, пов'язані із змінами світового економічного порядку, світовою фінансовою кризою та пандемією.

Можна вважати, що інвестиційна безпека показує спроможність системи господарювання чинити вплив на інвестиційну діяльність, сприяти сталому розвитку та підвищенню конкурентоспроможності національної економічної системи.

Детермінантами інноваційно-інвестиційної безпеки є: масштаби національної економіки й місткість ринку, рівень інфляції, кількість податків і податкові ставки, потреба в іноземних інвестиціях і валюті; наявність/відсутність зважених адаптивних інвестиційно-інноваційної політики (державної, галузевої, регіональної, суб'єктів господарювання) і інвестиційної поведінки домогосподарств та сприятливого інвестиційного клімату.

Регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності може відбуватися за допомогою спеціальних правових, адміністративних, економічних та соціально-психологічних методів, і певних інструментів стимулювання і обмеження.

Основним завданням стратегічного розвитку інноваційного потенціалу економіки є: кардинальне поліпшення фінансування науки; зміцнення

матеріально-технічної бази наукових установ; зміцнення кадрового потенціалу сфери інноваційної діяльності, здійснення заходів щодо інтегральної науки і виробництва, створення фінансово-промислових груп.

Пріоритетними напрямками інноваційної діяльності в Україні є: завершення земельної реформи; впровадження системи пільгового рефінансування комерційних банків у разі надання ними пільгових кредитів для реалізації інноваційних проектів; створення пайових інвестиційних фондів для реалізації інноваційних проектів у сільське господарство; удосконалення експортно-імпоротної політики.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА БЕЗПЕКИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

2.1. Оцінка сучасного стану інноваційно-інвестиційної діяльності України

Проаналізуємо сучасні тенденції інвестиційно-інноваційної безпеки України за допомогою відповідних індикаторів. Дослідження стану інноваційно-інвестиційного процесу в Україні почнемо з аналізу наявного економічного потенціалу та доцільності його ефективного нарощування (табл. 2.1).

Упродовж 2019 р. чисельність наявного населення зменшилася на 230,5 тис. осіб та на кінець року, за оцінкою, становила 41922,7 тис. осіб.

У 2019 р. середня номінальна заробітна плата штатного працівника зросла порівняно з відповідним періодом минулого року на 18,4% і становила 10497 грн. У 2019 р. середня номінальна заробітна плата штатного працівника була 12264 грн, що у 2,9 раза вище рівня мінімальної заробітної плати (4173 грн).

Індекс реальної заробітної плати у 2019 р. відносно грудня 2018р. - 111,3%.

У 2019р. індекс споживчих цін порівняно з попереднім місяцем становив у цілому – 104,1%; індекс цін виробників промислової продукції - відповідно 96,4% та 92,6%.

За підсумками 2019р. індекс промислової продукції становив 98,2%. У 2019р. порівняно з 2018р. індекс відповідно склав 92,3%.

У 2019р. підприємствами країни вироблено будівельної продукції (виконано будівельних робіт) на суму 177,0 млрд. грн. Індекс будівельної продукції порівняно із 2018р. становив 120,0%.

Таблиця 2.1.

Основні показники соціально- економічного розвитку України за 2017-2019

рр., млн. грн.

Показники	2017	2018	2019	2019 до 2018	2018 до 2017
Середньомісячна заробітна плата одного працівника номінальна, грн реальна, %	7104 х	8865 х	10497 х	118,4 109,8	124,8 112,5
Індекс споживчих цін	х	х	х	107,9	110,9
Індекс цін виробників промислової продукції	х	х	104,1	104,1	117,4
Індекс промислової продукції	х	х	х	101,6	101,6
Обсяг виробленої будівельної продукції (виконаних будівельних робіт), млн.грн	101074,6	136270,2	177009,5	х	х
Індекс будівельної продукції	х	х	х	120,0	108,5
Експорт товарів, млн.дол. США	39486,1	43247,6	45963,3	106,3	109,9
Імпорт товарів, млн.дол. США	44697,6	52113,3	55337,0	106,2	116,7

Джерело: систематизовано автором на основі [48].

У 2019 році обсяг експорту товарів становив 45963,3 млн. дол. США, імпорту – 55337,0 млн. дол. Порівняно із 2018 р. експорт збільшився на 6,3%, імпорту – на 6,2%. Негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами становило 9373,7 млн. дол. (за 2018р. також негативне – 8869,5 млн. дол.).

Аналіз стану інвестиційної сфери в Україні свідчить, що у обсяги інвестицій в основний капітал починаючи з 2015 зростають повільними темпами аж до 2019 року (рис. 2.1), хоча макроекономічна ситуація була абсолютно несприятливою для інвестування.

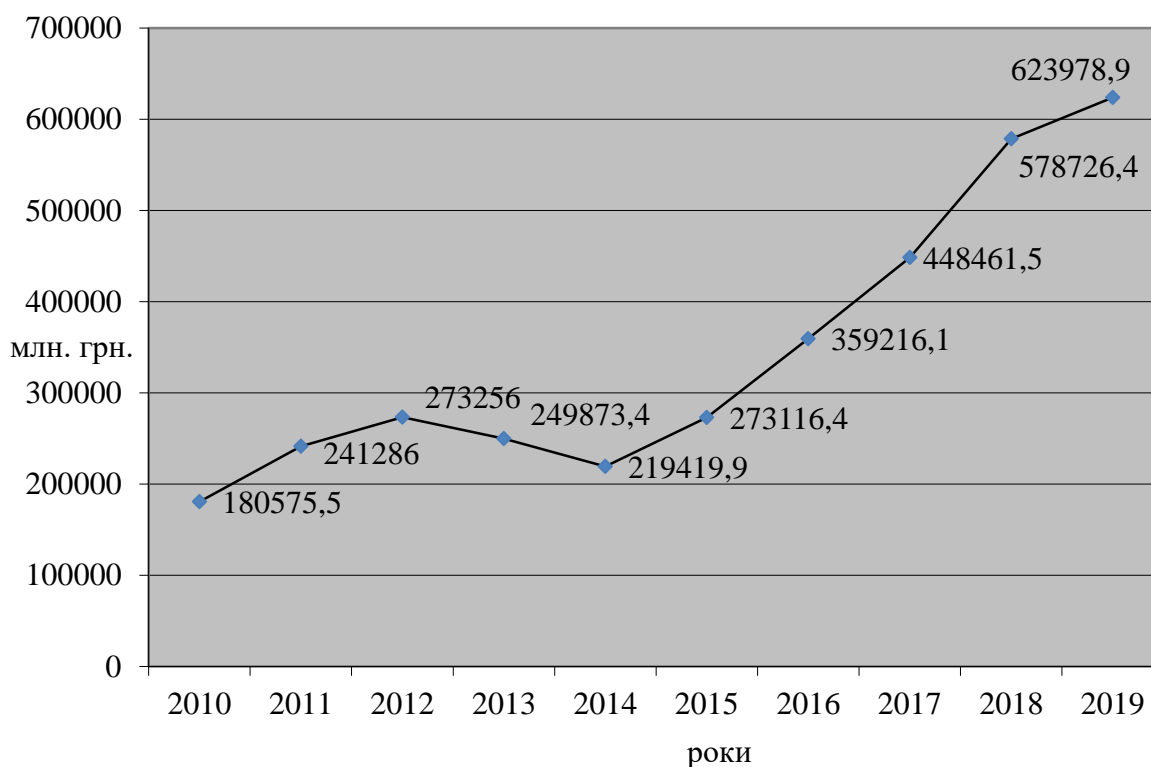

Рис.2.1. Капітальні інвестиції економіки України за 2010-2019 роки

Структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування у 2019 році наведена на рис. 2.2. Аналіз структури інвестицій в основний капітал України за джерелами фінансування у 2019 році свідчить, що найбільше джерело фінансування – власні кошти підприємств і організацій.

Рис. 2.2. Структура капітальних інвестицій України за джерелами фінансування у 2019 році

Таблиця 2.2.
Прямі інвестиції (акціонерний капітал) (2010-2019 рр.), млн. дол. США*

Станом на 01.01	Прямі інвестиції в Україну	Прямі інвестиції з України
2010	38 992,9	5 760,5
2011	45 370,0	6 402,8
2012	48 197,6	6 435,4
2013	51 705,3	6 568,1
2014	53 704,0	6 702,9
2015	38 356,8	6 456,2
2016	32 122,5	6 315,2
2017	31 230,3	6 346,3
2018	31 606,4	6 322,0
2019	32 905,1	6 294,4
31.12.2019	35 809,6	6 272,7

Розвиток міжнародного інвестування в Україні характеризується наступною динамікою (табл. 2.2). Україна залучає іноземний капітал з 1992 р. і станом на початок 2020 р. залучила 35809,6 млн. дол. США. Сукупний обсяг капіталу нерезидентів в Україні збільшився з початку 1994 р. в 163 рази.

Починаючи з 2014 року прямі інвестиції в Україну скорочуються, але у 2019 році цей показник трохи збільшився у порівнянні з 2018 роком. Спостерігається стабільна динаміка щодо прямих інвестицій з України протягом останніх років.

Чистий приріст прямих іноземних інвестицій в Україну, з урахуванням їх курсової різниці, переоцінки, утрат, тощо за 2019 рік склав 2094,5 млн. дол., що в 2,2 рази більше приросту за 2018 рік (табл. 2.3).

Таблиця 2.3*

Чистий приріст прямих іноземних інвестицій (ПІІ)
в Україні за 2014-2020 рр..

Роки	Чистий приріст ПІІ, млн. дол. США	Темп Зростання, %
2014**	1998,7	56,9
2015**	-15347,2	-767,8
2016**	-6234,3	-40,6
2017**	-892,2	-14,3
2018**	376,1	42,2
2019**	1298,7	345,3
2020**	2904,5	223,6

Джерело: Розраховано автором за даними Держстату України [48]

* Дані наведено на початок року

**Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя

Аналіз динаміки чистого приросту ПІІ за 1992-2020 рр. свідчить, що найбільший обсяг інвестицій в економіку України було вкладено у 2004,

2006, 2007, 2009 та 2010 роках – більше 6 млрд. дол. США, а найменший – у 1992 – 2001рр.. – менше 1 млрд. дол. США.

За період 2014-2016 рр.. іноземний капітал взагалі вилучався з української економіки, досягаючи негативних показників, що пов'язано з політичними та економічними потрясіннями, анексією Криму та військовими діями на Донбасі. Починаючи з 2017 року і до сьогоднішнього дня спостерігається поступове відновлення позитивної динаміки надходження ПІІ в економіку України.

Географічна структура іноземного інвестування в Україні залишається досить стабільною (рис. 2.3.).

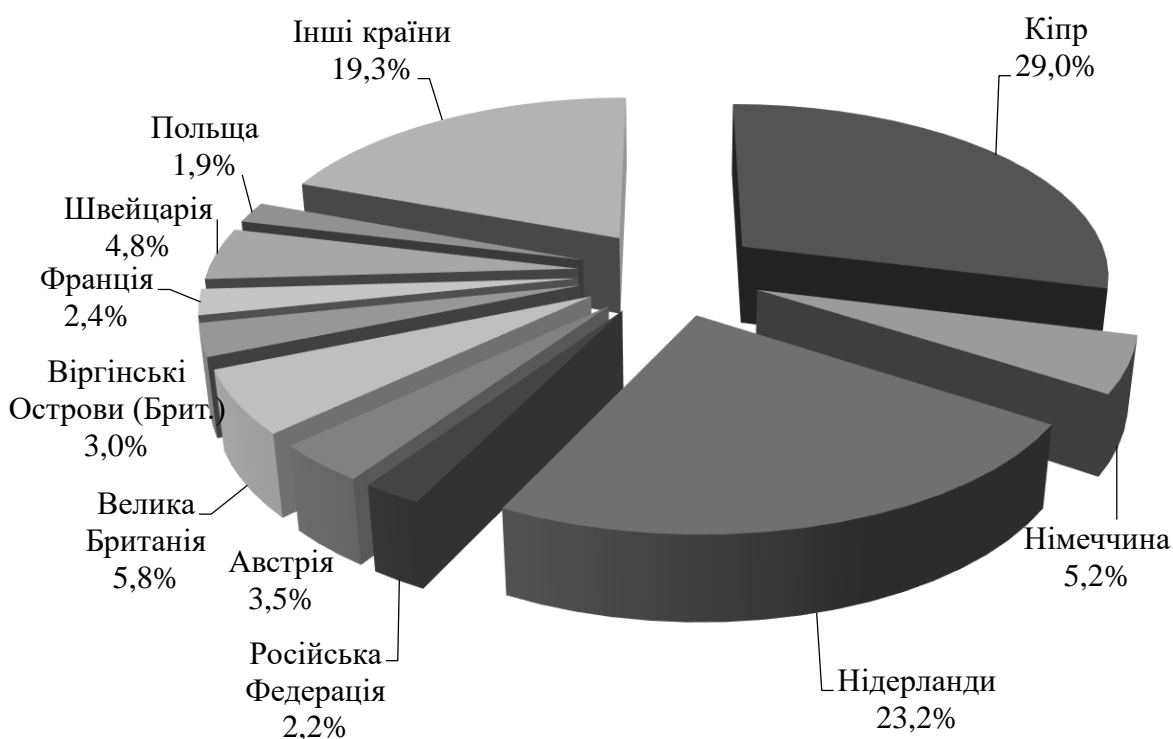

Рис. 2.3. Географічна структура ПІІ в економіку України станом на 01.01.2020 р.

У 2019 році іноземні інвестиції надійшли зі 136 країн світу. До десятки найбільших країн-інвесторів, на які припадає близько 80% загального обсягу іноземних інвестицій, входять: Нідерланди – 8301,4 млн. дол. США (23,2%),

Кіпр – 10368,9 млн. дол. США (29,0%), Сполучене Королівство – 2060,6 млн. дол. США (5,8%), Німеччина – 1843,1 млн. дол. США (5,2%), Швейцарія – 1714,5 млн. дол. США (4,8%), Австрія – 1249,4 млн. дол. США (3,5%), Віргінські острови, Британські – 1062,1 млн. дол. США (3,0%), Франція – 845,5 млн. дол. США (2,4%), Російська Федерація – 783,3 млн. дол. США (2,2%) та Польща – 693,7 млн. дол. США (1,9%) (рис. 2.3).

Слід наголосити, що Кіпр залишається важливою офшорною зоною, з якої, надходить капітал, вивезений із України раніш.

Для регіональної структури прямих іноземних інвестицій характерна суттєва диференціація (рис. 2.4.).

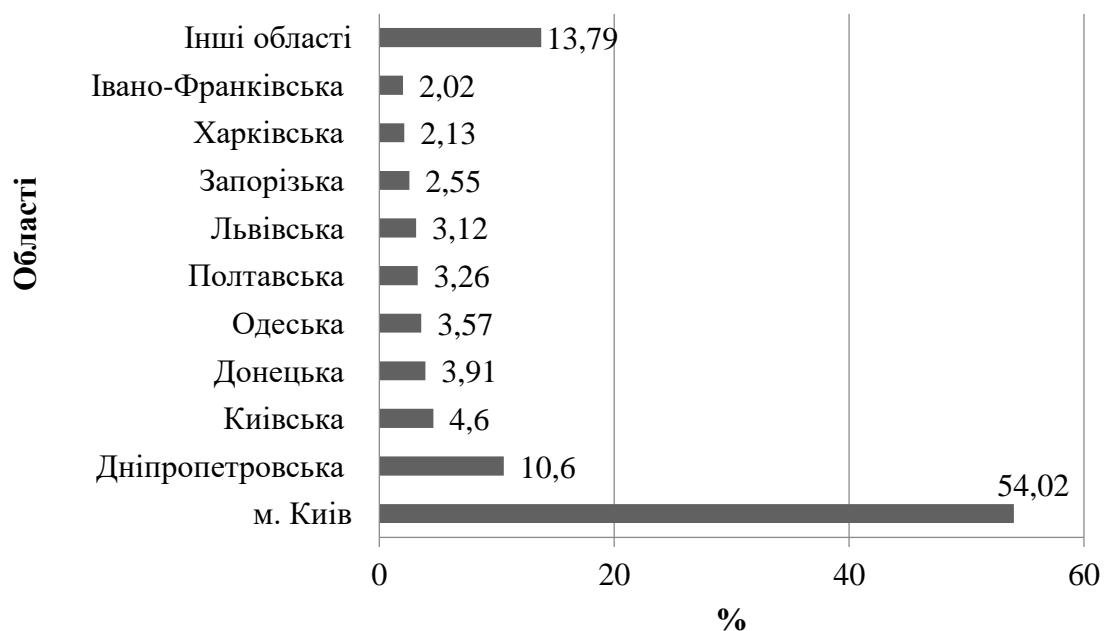

Рис. 2.4. Питова вага ПІІ у регіонах України (акціонерний капітал) станом на 01.01.2020 р.

На десять найпривабливіших регіонів України у 2019 р. припадає більше 80% усього іноземного капіталу, з них 54,02 % (19344,3 млн. дол.

США) – на м. Київ. На Дніпропетровську область припадає 10,6 % (3797,6 млн. дол. США) ПІ, Київську – 4,6 % (1645,3 млн. дол. США), Донецьку – 3,91% (1399,8 млн. дол. США), Одеську – 3,57 % (1279,3 млн. дол. США), Полтавську – 3,26 % (1166 млн. дол. США), Львівську – 3,12 % (1116,3 млн. дол. США), Запорізьку – 2,55 % (912,9 млн. дол. США), Харківську – 2,13 % (762,5 млн. дол. США), Івано-Франківську – 2,02 % (724 млн. дол. США) [48].

Аналіз галузевої привабливості економіки України, показує, що активізація інвестиційних процесів відбувається у високорентабельних сферах діяльності, які не вимагають значного вкладання інвестицій і забезпечують швидку віддачу (рис. 2.5.).

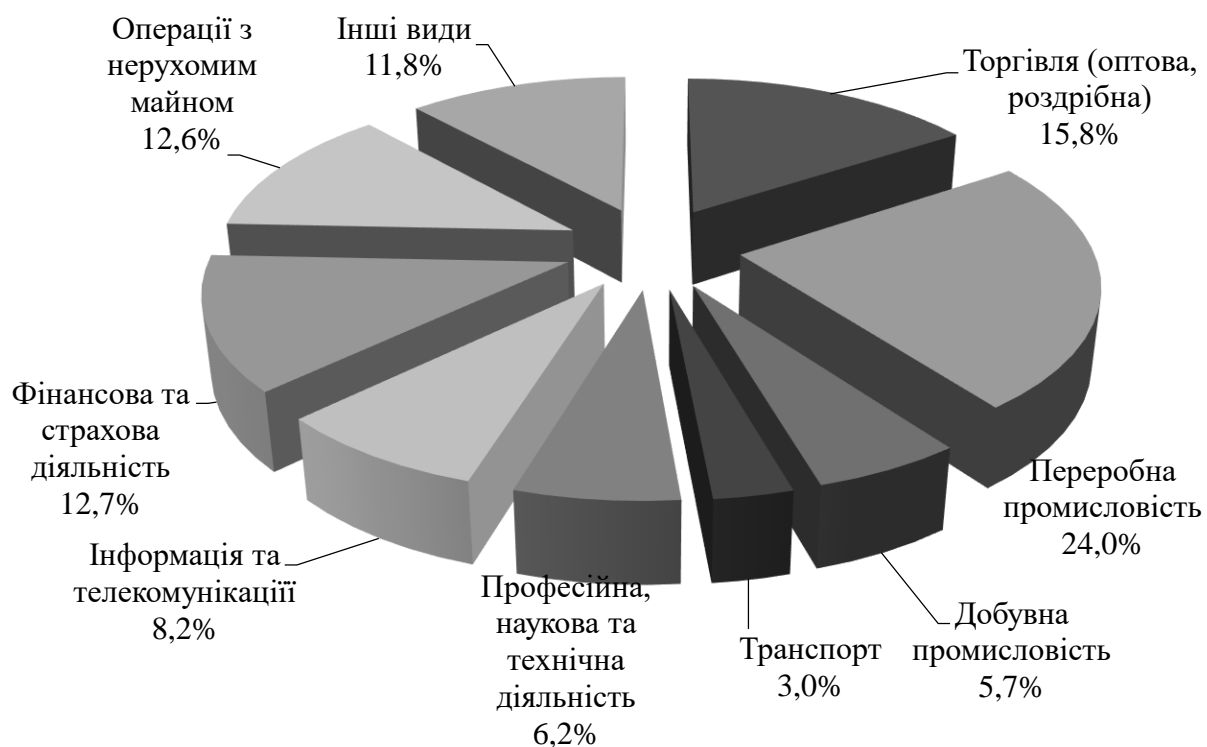

Рис. 2.5. Структура ПІ в Україні за видами економічної діяльності станом на 01.01.2020 р.

Значний приріст іноземного капіталу у 2019 році спостерігався на підприємствах переробної промисловості - 8609,3 млн. дол. США (24 %),

добувної промисловості - 2031,1 млн. дол. США (5,7 %), торгівлі - 5662,5 млн. дол. США (15,8 %), інформації та телекомунікації - 2939,6 млн. дол. США (8,2 %), наукової та технічної діяльності - 2223 млн. дол. США (6,2 %), транспорту - 1088,4 млн. дол. США (3,0 %), а також підприємствах, які здійснюють фінансову та страхову діяльність - 4557,6 млн. дол. США (12,7 %) та операції з нерухомим майном - 4495,7 млн. дол. США (12,6 %).

Частка кількості промислових підприємств України, що впроваджували інновації (продукцію та/або технологічні процеси), в загальній кількості промислових підприємств наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4.

Впровадження інновацій на промислових підприємствах України
(2010-2019 рр.)*

Роки	Частка кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації (продукцію та/або технологічні процеси), в загальній кількості промислових підприємств, %
2010	11,5
2011	12,8
2012	13,6
2013	13,6
2014	12,1
2015	15,2
2016	16,6
2017	14,3
2018	15,6
2019	13,8

Джерела фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України наведено на рис. 2.6.

Рис. 2.6. Структура фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України за джерелами у 2019 році

Аналіз показників, що характеризують інноваційно-інвестиційну діяльність в Україні, свідчить про її величезне скорочення. У подальшому визначмо сильні сторони, можливості розвитку, слабкі сторони та загрози інноваційно-інвестиційному розвитку держави.

2.2. SWOT – аналіз інноваційно-інвестиційної безпеки діяльності держави

За таких умов, визначимо місце України в глобальному інвестиційному середовищі за допомогою аналізу Індексу економічної свободи (Index of Economic Freedom).

Індекс економічної свободи – показник, який розраховується для більшості країн світу з 1995 року та безпосередньо впливає на розвиток

економіки і підприємництва та притоку інвестицій [77].

Аналіз Індексу економічної свободи дає можливість визначити проблеми та перешкоди свободи економічної діяльності, що стримують економічне зростання в країні.

В основі розрахунку Індексу – 12 факторів, котрі є основою економічної свободи країн світу, згрупованих у 4 категорії, а саме: верховенство права (право на власність, ефективне судочинство та цілісність уряду); рівень втручання держави в економіку (податковий тягар, державні витрати, фіскальне здоров'я); ефективність регулювання (свобода ведення бізнесу, свобода праці, монетарна свобода); відкритість ринку (свобода торгівлі, свобода інвестування, фінансова свобода) [5]. Сьогодні Індекс економічної свободи розраховується для 186 країн світу.

З 1995 року, Україна здійснює аналіз Індексу економічної свободи. Динаміка Індексу економічної свободи України протягом 1995-2019 рр. продемонстровано на рис. 2.7.

Показник Індексу в Україні протягом останніх десятиріччів відбиває тенденції росту й падіння: з 1995 по 2005 роки – індекс зріс на 15,9 балів (1995 р. – 39,9 балів, 2005 р. – 55,8 бали); з 2005 по 2015 рік - індекс упав на 8,9 балів (2005 р. – 55,8 балів, 2015 р. – 46,9 бали); з 2015 по 2019 рік - індекс зріс на 5,4 бали (2015 р. – 46,9 балів, 2019 р. – 52,3 бали).

Таким чином, Україна поліпшила свої позиції у рейтингу економічної свободи, але все залишається однією з останніх в Європі і входить до категорії «невільних» країн. Середній Індекс по країнах світу складає близько 60 балів і майже не змінюється.

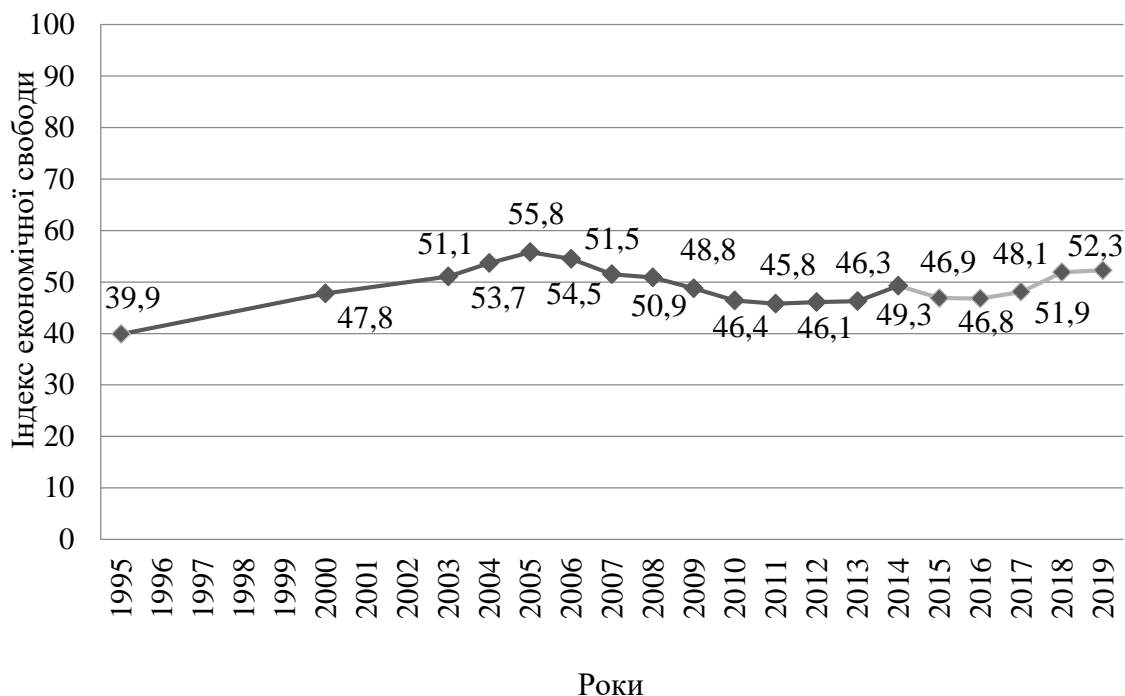

Рис. 2.7 Індекс економічної свободи України за 1995-2019 рр..

Низькі бали Україна отримала за такими показниками: свобода інвестиційної й фінансової діяльності, високі бали - фіскальне здоров'я й податковий тягар. Серед факторів, які не дозволяють нашій країні піднятися в рейтингу, є: недосконалий трудовий кодекс, бюрократія, непрацюючі кредити в банках, неефективний ринок капіталу. Позитивними факторами уряду є: дія кримінальної відповідальності за незаконне збагачення і земельна реформа.

Загалом, аналіз показників інноваційно-інвестиційної безпеки на сучасному етапі свідчить про те, що різні сфери інноваційної та інвестиційної діяльності знаходяться у кризовому стані та відрізняються один від одного лише ступенем кризовості. Попри великий інвестиційний потенціал готовність іноземних партнерів вкладати кошти в українську економіку залишається низькою.

На даному етапі дослідження проведемо SWOT-аналіз сучасного стану інноваційно-інвестиційної безпеки України (табл. 2.5).

Таблиця 2.5.

SWOT-аналіз інвестиційно-інноваційної безпеки України

<p>Сильні сторони:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вдале географічне розташування, значний ресурсний та інтелектуальний потенціал; - покращання індексу легкості ведення бізнесу в Україні за рахунок деякого спрощення процесу сплати податків (уведення електронної системи подання декларацій), реєстрації власності (запровадження нової системи державної реєстрації майнових прав на нерухоме майно); - спрощення регуляторної бази, що спрямоване на усунення надмірного адміністративного регулювання господарської діяльності, створення сприятливих умов для ведення бізнесу спрощення митних процедур; - визначення гарантій діяльності для інвесторів та захисту їхніх прав, формування економічних та організаційних засад реалізації державно-приватного партнерства (до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності, іноземні інвестиції не підлягають націоналізації); - імплементація деяких актів законодавства ЄС у сфері інтелектуальної власності 	<p>Слабкі сторони:</p> <ul style="list-style-type: none"> - загальна політична та економічна нестабільність; - високий рівень корупції, адміністративного контролю та бюрократизму; - непрозорість ринку, високий рівень тінізації економіки та монополізації ринку, що створює бар'єри для доступу іноземним інвесторам; - негативні очікування підприємств, пов'язані з погіршенням їх фінансово-економічного стану, нестачею оборотних коштів і низьким платоспроможним попитом з боку населення, - недостатній рівень валового нагромадження основного капіталу та високий ступень зносу основних засобів; - недостатні обсяги інноваційної діяльності підприємств, низький рівень фінансування інноваційних проектів із держбюджету; - нестача власних коштів для фінансування інноваційного процесу та проблематичність залучення інвестицій через високі ризики інноваційних проектів; - складне адміністрування податків, недосконале правове середовище та непрозорість судової системи; - значна волатильність курсу національної валюти, що спричиняє валютні ризики; - недостатній розвиток інноваційної інфраструктури, недосконалість механізмів страхування інвестиційних ризиків та нестабільність банківської системи
<p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - економічна глобалізація призводить до пошуку нових об'єктів інвестування та співпраці з новими іноземними партнерами; - створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, відкриття європейських ринків товарів та послуг для вітчизняних експортерів та можливість відкривати філії в країнах ЄС 	<p>Загрози:</p> <ul style="list-style-type: none"> - погіршення індексу інвестиційної привабливості; - геополітичний конфлікт із Росією; недостатні обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну; - низький рівень доходів населення, що спричиняє відтік кваліфікованих кадрів за межі країни; - важка прогнозованість рівня інфляції через нестабільність української економіки; - невідповідність мотивів іноземних інвесторів потребам структурної перебудови економіки

Мета аналізу - визначення сильних сторін, можливостей розвитку, слабких сторін та загроз інноваційно-інвестиційному розвитку держави.

У результаті проведення аналізу інноваційно-інвестиційної безпеки визначено ряд порівняльних переваг.

1) Можливості розвитку наукоємних галузей за рахунок наявного висококваліфікованого кадрового потенціалу, дешевої робочої сили та природних ресурсів і здійснення на основі цього структурної перебудови економіки сировинного типу.

2) Асоціація з ЄС дасть можливість збільшити обсяги експортно-імпортних операцій з європейськими країнами, отримати доступ до конкурентоспроможних технологій, інвестиції до країн ЄС отримають додатковий захист, а також зросте інвестиційна привабливість України для іноземних інвесторів.

Гармонізація технічних стандартів сторін мінімізує нетарифні бар'єри, підвищить якість продукції на внутрішньому ринку України, а також сприятиме формуванню позитивного іміджу України на світових ринках як виробника якісних товарів. Вітчизняні компанії отримуватимуть доступ до ринку ЄС, зможуть перейти зі статусу місцевих до міжнародних, що у результаті збільшить притік іноземних інвестицій до України.

3) Ухвалення закону щодо захисту прав інвесторів забезпечить адаптацію законодавства України до європейського, створить сприятливе підґрунтя для подальшого реформування корпоративного права в частині захисту прав інвесторів, дозволить удосконалити регулювання діяльності акціонерних товариств в Україні та сприятиме залученню інвестицій вітчизняними компаніями шляхом публічного розміщення акцій як в Україні, так і за її межами.

Виклики (визначені у результаті аналізу слабких сторін і можливостей):

1) Нестача внутрішніх фінансових ресурсів для розвитку певних стратегічно важливих для господарства країни галузей може спричинити їхню монополізацію іноземними інвесторами та втрату контролю. Це, зокрема, стосується галузей сфери АПК, видобутку природних ресурсів, електро-, газо- та водопостачання.

2) Необхідно подолати переважання тактичної спрямованості інноваційно-інвестиційного процесу над стратегічною, адже найбільш привабливими для інвесторів залишаються проекти з коротким періодом окупності та мінімальними ризиками на противагу високотехнологічним галузям зі значним ступенем ризикованості вкладень.

Ризики (визначені у результаті аналізу слабких сторін і загроз):

1) Нестабільність фінансової та страхової систем уповільнює розвиток венчурного підприємництва та інноваційної інфраструктури.

2) Через нерівномірність економічного розвитку та інвестиційної привабливості можуть виникнути регіональні та галузеві диспропорції у процесі надходження інвестицій [46, с. 29].

Розглянемо результати моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів України за 2018 рік за наступним напрямком: інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця (табл.2.6).

Показники напряму:

1 - Індекс капітальних інвестицій, відсотків до попереднього року;

2 - Обсяг капітальних інвестицій (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення наростаючим підсумком з початку року, гривень;

3 - Темп зростання (зменшення) обсягу прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), відсотків до обсягу на початок року;

Таблиця 2.6

Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця
України за 2017-2018 рр..

Регіони	Місце регіону за напрямом		Динаміка	Місце регіону за показниками напрямку					
	2017 р	2018 р		1	2	3	4	5	6
м.Київ	1	1	-	4	1	10	1	18-20	1
Донецька	8	2	+6	1	19	5	10	7	7
Вінницька	10	3	+7	2	5	3	21	11-12	9
Закарпатська	5	4	+1	7	23	8	12	4-5	6
Запорізька	2	5	-3	23	9	22	6	1	3
Дніпропетровська	4	6	-2	5	3	24	2	22-24	2
Харківська	16	7	+9	10	13	9	14	2	20
Тернопільська	11	8	+3	15	15	1	24	13-15	21
Сумська	6	9	-3	12	17	15	19	3	12
Київська	19	10	+9	9	2	17	3	13-15	8
Миколаївська	20	11	+9	24	10	4	16	9-10	4
Черкаська	22	12	+10	3	8	19	11	8	15
Чернігівська	3	13	-10	6	11	14	8	9-10	11
Кіровоградська	17	14	+3	21	16	6	23	4-5	17
Полтавська	7	15	-8	14	4	13	4	21	5
Хмельницька	23	16	+7	18	12	2	20	22-24	19
Волинська	21	17	+4	8	14	12	13	18-20	14
Львівська	12	18	-6	17	6	21	9	13-15	10
Чернівецька	24	19	+5	13	24	11	25	11-12	24
Житомирська	15	20	-5	16	21	7	18	16	18
Одеська	14	21	-7	19	7	16	7	18-20	13
Херсонська	9	22	-13	22	18	25	17	6	23
Рівненська	18	23	-5	11	22	20	22	25	22
Івано-Франківська	13	24	-11	25	20	23	5	17	16
Луганська	25	25	-	20	25	18	15	22-24	25

Джерело: [37].

4 - Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу населення наростаючим підсумком з початку інвестування, доларів США;

5 - Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції, відсотків;

6 - Обсяг експорту товарів у розрахунку на одну особу населення, доларів США.

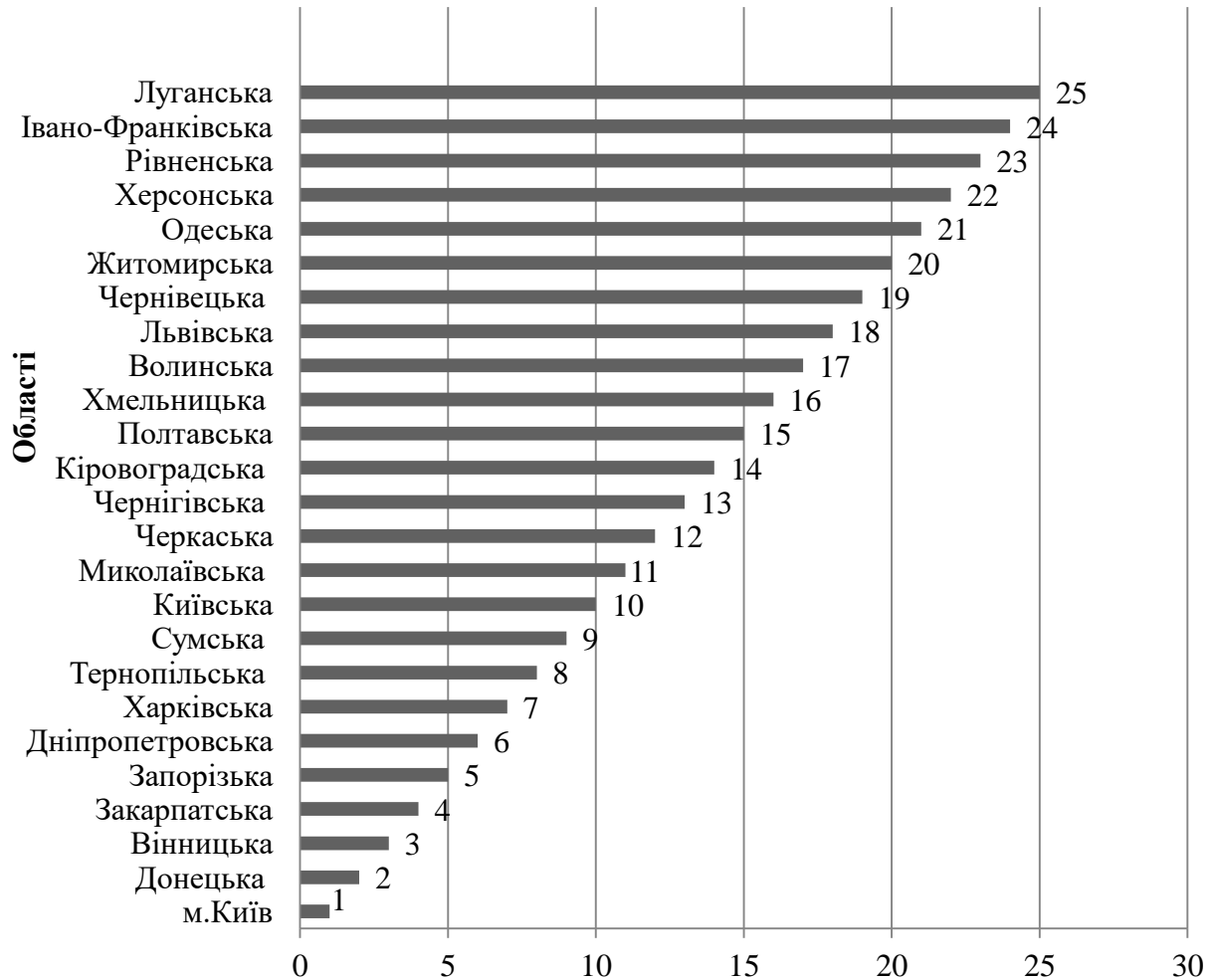

Рис. 2.8. Місце регіону України за напрямом «Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця» у 2018 р.

Результати оприлюдненого Мінрегіоном моніторингу соціально-економічного розвитку регіонів України у 2018 року за напрямом «Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця», свідчать що в першу десятку увійшли наступні регіони України: місто Київ, Донецька, Вінницька, Закарпатська, Запорізька, Дніпропетровська, Харківська, Тернопільська, Сумська та Київська області України (рис.2.8)

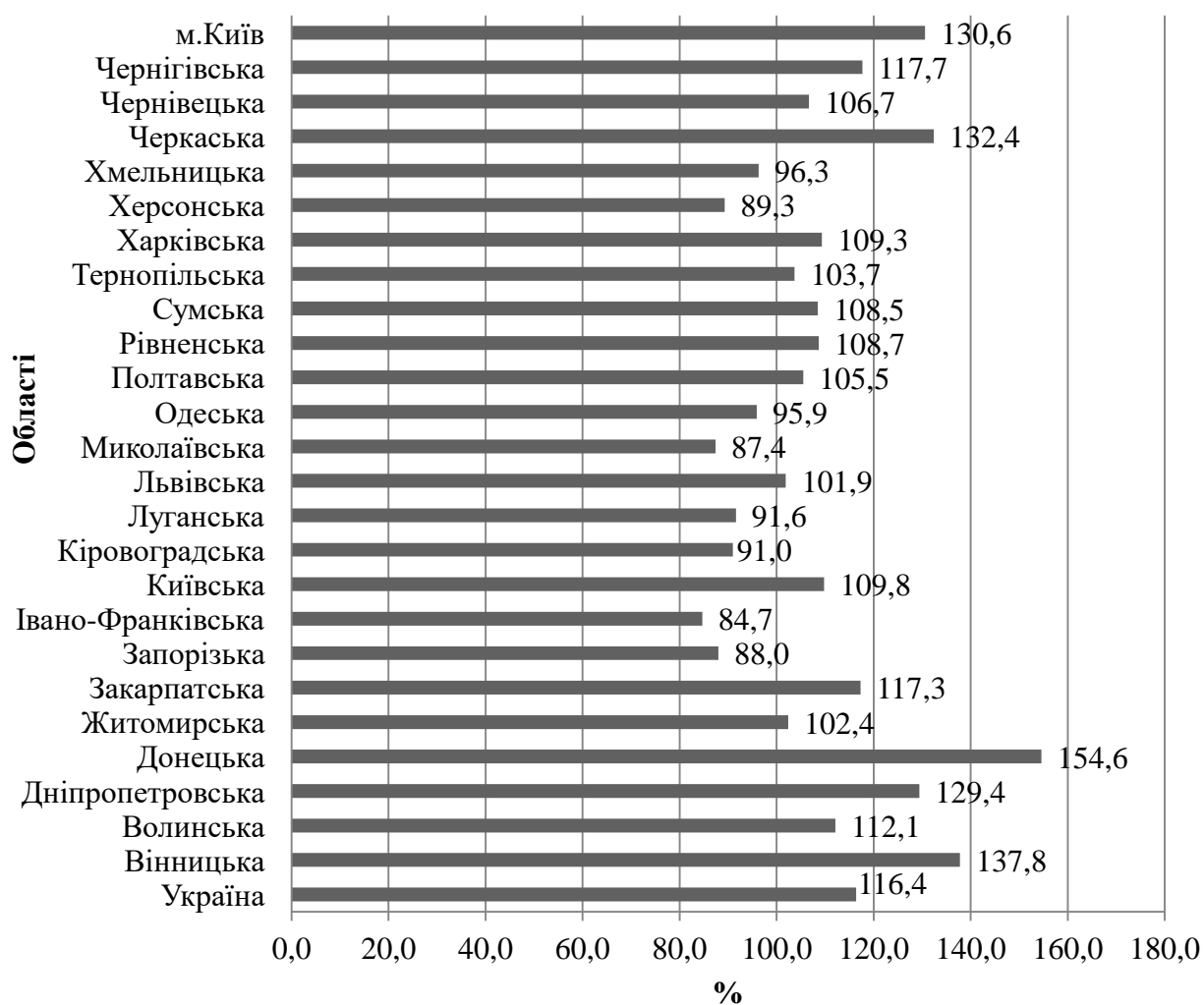

Рис. 2.9. Індекс капітальних інвестицій за регіонами України у 2018 році (відсотків до попереднього року)

Середні показники з цього напрямку показали: Миколаївська, Черкаська, Чернігівська, Кіровоградська, Полтавська, Хмельницька, Волинська, Львівська, Чернівецька, Житомирська області.

Останні місця за даним напрямом у Луганській, Івано-Франківській, Рівненській, херсонській та Одеській областях [37].

Дослідимо деякі показники регіонів України за напрямом «Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця» у 2018 р.

Оцінка індексу капітальних інвестицій за регіонами України у 2018 році свідчить (рис. 2.9), що найвищим цей індекс був у наступних регіонах України: місто Київ, Донецька, Вінницька, Черкаська області (більш ніж 130 відсотків до попереднього року). Найнижчим цей показник був в таких регіонах України: Хмельницька, Херсонська, Одеська, Миколаївська, Луганська, Кіровоградська, Івано-Франківська, Запорізька області (менш ніж 100 відсотків до попереднього року).

Проаналізуємо наростаючим підсумком з початку року (табл. 2.7). Найбільшим обсяг капітальних інвестицій України (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення у 2018 році був у наступних областях України: м. Київ, Київській, Полтавській, Дніпропетровській, Вінницькій. Найменшим у – Донецькій, Житомирській, Івано-Франківській, Чернівецькій, Закарпатській, Рівненській.

В цілому обсяг капітальних інвестицій (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення України у 2018 році склав 11941,3 грн, темп зростання цього показника у порівнянні з 2017 роком склав 127,37 %. Найбільшими темпами цей показник збільшувався у таких областях України, як: Вінницька, Дніпропетровська, Донецька, Черкаська області та місто Київ.

Таблиця 2.7.

Обсяг капітальних інвестицій України (крім інвестицій з державного бюджету) у розрахунку на одну особу населення за 2017-2018 рр..

наростаючим підсумком з початку року, гривень

Регіон	Січень грудень 2017 року	Січень грудень 2018 року	2018 до 2017, %
Україна	9375,6	11941,3	127,37
Вінницька	6746,5	10206,1	151,28
Волинська	6120,6	7488,9	122,36
Дніпропетровська	12345,0	17016,0	137,84
Донецька	3606,9	5971,4	165,55
Житомирська	5345,9	5715,6	106,92
Закарпатська	4052,7	5291,3	130,56
Запорізька	8480,9	8136,9	95,94
Івано-Франківська	6264,8	5870,4	93,70
Київська	17764,0	21352,4	120,20
Кіровоградська	6691,0	6373,3	95,25
Луганська	1251,3	1169,1	93,43
Львівська	8345,7	9194,1	110,17
Миколаївська	8644,1	7885,4	91,22
Одеська	7984,4	8378,0	104,93
Полтавська	10331,2	11175,6	108,17
Рівненська	4737,7	5680,3	119,90
Сумська	5468,1	6144,1	112,36
Тернопільська	5934,1	6676,2	112,51
Харківська	6364,2	7629,5	119,88
Херсонська	6347,0	6087,9	95,92
Хмельницька	7558,1	7705,9	101,96
Черкаська	5868,3	8153,9	138,95
Чернівецька	2837,1	3277,6	115,53
Чернігівська	6426,9	7732,6	120,32
м.Київ	41228,7	60270,6	146,19

Джерело: Розраховано автором за даними [37]

Таблиця 2.8.

Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції за регіонами України за 2015-2017 рр., %*

Регіон	2015 рік	2017 рік	Відхилення 2017 від 2015, +,-
Україна	1,4	0,7	-0,7
Вінницька	0,6	0,9	0,3
Волинська	2,2	0,3	-1,9
Дніпропетровська	0,4	0,1	-0,3
Донецька	2,6	1,3	-1,3
Житомирська	1,8	0,5	-1,3
Закарпатська	4,6	1,8	-2,8
Запорізька	2,7	2,4	-0,3
Івано-Франківська	1,3	0,4	-0,9
Київська	0,8	0,8	0
Кіровоградська	2,3	1,8	-0,5
Луганська	1,8	0,1	-1,7
Львівська	1,9	0,8	-1,1
Миколаївська	0,3	1,0	0,7
Одеська	1,2	0,3	-0,9
Полтавська	1,9	0,2	-1,7
Рівненська	0,4	0,0	-0,4
Сумська	7,1	2,0	-5,1
Тернопільська	2,8	0,8	-2
Харківська	3,4	2,2	-1,2
Херсонська	1,4	1,5	0,1
Хмельницька	0,7	0,1	-0,6
Черкаська	0,7	1,1	0,4
Чернівецька	2,4	0,9	-1,5
Чернігівська	0,5	1,0	0,5
м.Київ	0,4	0,3	-0,1

Джерело: Розраховано автором за даними [37]

* Періодичність форми № 1-інновація змінено з «річної» на «один раз на два роки»

Визначимо частку реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції України за 2015-2017 роки (табл. 2.8).

Аналіз даних табл. 2.8 свідчить, що найбільшою частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції була в наступних областях України: Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Кіровоградській, Миколаївській, Сумській, Харківській, Херсонській, Черкаській, Чернігівській областях. У 2017 році порівняно з 2015 роком частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції зменшилася практично по всіх регіонах України, крім Вінницької, Миколаївської Черкаської та Чернівецької областей.

Загальний обсяг бюджетного фінансування стратегічних пріоритетів інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій у 2018 р. становив 291452,83 тис. грн, або 94,9% у загальних обсягах бюджетного фінансування інноваційної діяльності, що на 12,5% більше порівняно з 2017 р. по відношенню до ВВП означений обсяг фінансування у 2018 р. становив 0,0082% (у 2017 р. – 0,0087%, у 2016 р. – 0,0082%), тобто у 2018 р. реальне фінансування стратегічних пріоритетів інноваційної діяльності здійснено на рівні 2016 року, незважаючи на зростання в абсолютних величинах обсягів фінансування [63, с.30].

Фінансування стратегічних пріоритетів у 2018 р. здійснювалося із загального (0,5%) та спеціального (99,5%) фондів. У 2018 р. обсяги фінансування двох розпорядників з трьох становили сумарно 95,6% і розподілялися між НААН України (51,1%) та МОН України (44,5%).

При цьому порівняно з 2017 р. частка фінансування МОН збільшилася на 6,8 в. п., тоді як частка НААН зменшилася на 6,2 в. п., частка Мінприроди

– на 0,6 в. п. Витрати на інноваційну діяльність було спрямовано за п'ятьма її видами (у 2017 р. – за трьома), з яких найбільшу частку – на вид інноваційної діяльності «Інше» (269876,83 тис. грн або 92,6% від загального обсягу витрат), який включає переважно виконання НДДКР на замовлення підприємств/організацій.

При цьому порівняно з 2017 р. відбулося номінальне збільшення на 13,7% обсягів фінансування зазначеного виду діяльності. Меншу частку коштів (15582,00 тис. грн або 5,34%), спрямовано на «Маркетинг, рекламу», за яким порівняно з 2017 р. спостерігалось зменшення як обсягів (на 22,3%), так і частки (на 2,36 в. п.) та «Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення» (3168,80 тис. грн або 1,09%). Найменші кошти спрямовано на види «Навчання та підготовка персоналу» (1990,00 тис. грн або 0,68%) і «Створення і розвиток інноваційної інфраструктури» (835,20 тис. грн або 0,29%), фінансування яких у 2017 р. не було [63, с.31].

Таким чином, факторами, що сприяють інноваційній діяльності в нашій країні, крім її фінансування, стають капітальні вкладення у нематеріальні активи, зростання патентної активності українських дослідників, інтенсифікація інноваційної діяльності у високотехнологічному секторі.

Фактори, що стримують інноваційну діяльність та її внесок в економічне зростання – це значна частка передачі технологій за формою «ноу-хау», угоди на придбання (передання) технологій", що стримує широке впровадження новітніх технологій, відсутність фінансування найбільш перспективних технологічних напрямів розвитку, які визначені пріоритетними [63, с.80].

Результати проведеного аналізу інноваційно-інвестиційної безпеки діяльності держави показують, що зміцнення безпеки потрібно здійснювати в усіх проаналізованих секторах.

Таким чином, Україна, незважаючи на наявність великого внутрішнього ринку, значного ресурсного та кадрового потенціалу, є непривабливою для інвесторів через незадовільний стан правової, судової та податкової систем. Існуюча модель української економіки заохочує корупцію та непрозорість, перешкоджає формуванню конкурентного середовища, чим ускладнює процес залучення іноземних інвестицій. Проте варто підкреслити, що Україна приваблює інвесторів деякими позитивними фактами і змінами та у майбутньому, за умови побудови прозорої та відкритої економіки, може стати одним із провідних реципієнтів інвестицій та інновацій.

2.3. Аналіз діяльності інвестиційних фондів та компаній в умовах світової фінансової кризи

Проте проблема діяльності розвитку інвестиційних фондів та компаній потребує, а також визначення негативних факторів впливу на них потребує дослідження.

Масове виникнення інвестиційних фондів і компаній почалося наприкінці XIX та початку XX ст. З самого початку інвестиційні компанії працювали із власниками крупних заощаджень капіталу. А відносно власників невеликих заощаджень, інвестиційні компанії представляли їм консультації, так як компетентність цих власників в галузі управління власними активами була невисокою. В цей у США з'являється перша інвестиційна компанія, яка надає консультаційні послуги.

На початку ХХХ тисячоліття в США функціонує декілька крупних інвестиційних компаній, яким належить велика роль у процесі суспільного виробництва. В їх структуру входять інші інвестиційні компанії, капітал яких становить мільярди доларів США.

Розвиток ринкової економіки в Україні й проблема нестачі інвестиційних ресурсів обумовили розвиток інвестиційних інститутів. В Україні інвестиційні компанії, з'явилися раніше ніж перші законодавчі та нормативні акти, які регулюють їх діяльність.

Відрив нормативного забезпечення від реальності було ліквідовано у 1994 році, коли з'явився Указ Президент України «Про інвестиційні фонди і інвестиційні компанії». У 2001 році було прийнято Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)». У 2012 році цей Закон втратив чинність на підставі Закону України «Про інститути спільного інвестування» [57].

На протязі останнього часу ринок інститутів спільного інвестування України показав позитивні тенденції росту і забезпечення інвесторам високого рівня інвестиційних доходів, які перевищували доходність по банківським депозитам. Тобто, для вітчизняних інвесторів виникла можливість вкладу заощаджень з метою їх росту, яка є альтернативою звичайним депозитам банку.

За даними порталу Investfunds кількість інвестиційних фондів в Україні наближається до 1000 [6].

Відмінність інвестиційного фонду від компанії полягає у їх різних можливостях на ринку цінних паперів. Інвестиційні фонди створюються як інститути спільного інвестування, а інвестиційні компанії виступають як професійні торговці на ринку цінних паперів і при певних умовах мають можливість здійснювати колективне інвестування. Вони також відрізняються за формами організаційної структури, за розмірами статутного фонду тощо.

Інвестиційні фонди в Україні функціонували як юридичні особи функція яких, була спільне інвестування. Статутний фонд було сформовано

формувався за рахунок коштів, цінних паперів і майна засновників і учасників.

Але фінансова криза 2008 року по всьому світу дуже вплинула на розвиток фондового ринку. Швидке падіння індексів сприяло зменшенню вартості активів і усі інвестори стали вилучати кошти з фондів. У 2009 р., завдяки низьким індексам та небезпеки дефолту України - інвестиційні фонди продемонстрували позитивні доходи [6].

У 2019 р. в Україні продовжувалися тенденції 2018 р. з популярності інвестування у державні облігації України [74].

Портфель державних облігацій нерезидентів вирос з 6,3 млрд. грн. до 117,7 млрд грн. до кінця 2019 року. Портфель фізичних осіб збільшився з 6 до 10 млрд. грн. Але завдяки зниженню інфляційних очікувань, зменшення облікової ставки НБУ з 18% до 13,5%, відбулося суттєве зниження дохідності державних облігацій (табл. 2.9).

З позицій інфляції, розраховану на основі індексу споживчих цін, у розмірі 4,1% (таргет $5\% \pm 1\%$) на кінець 2019 року, в 2020 році облікова ставка буде на рівні 8%, що дійсно відповідає історичним значенням облікової ставки при поточній інфляції. Так, у 2020 році можна прогнозувати збереження тенденції до зниження дохідності [6].

ОВДП, а також і зниження дохідності депозитів банку у подальшому, а також і інших інструментів з фіксованим доходом. За таких умов є раціональним рішенням стратегія фіксації діючих ставок на довгостроковий період у довгострокові інструменти, наприклад, в ОВДП.

В умовах пониження доходів від державних облігацій досить популярними є корпоративні облігації.

Таблиця 2.9

Середньозважені ставки доходностей ОВДП за 2019 рік

Період	Розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у гривні		За терміном розміщення				Розміщення на первинному ринку ОВДП, номінованих у іноземній валюті (дол. США)		За терміном розміщення		
			До 1 року	1-3 роки	3-5 років	Понад 5 років	До 1 року	1-3 роки	3-5 років		
	Сума, млн. грн	Ср/зв доходність, %	Ср/зв доходність, %	Ср/зв доходність, %	Ср/зв доходність, %		Сума, млн. дол. США	Ср/зв доходність, %	Ср/зв доходність, %	Ср/зв доходність, %	Ср/зв доходність, %
Всього за 2019 рік	227551,81	16,93	18,40	16,73	13,11	15,31	4330,84	5,88	6,50	5,16	-

Джерело: [43].

Також слід зазначити, що у 2019 році не дивлячись на низьку ліквідність, на фондовому ринку України є можливість сформувати портфель цінних паперів із доходністю дивідендів до 20% у гривні та до 8% у доларах, ще й додатковим потенціалом росту цін на акції.

Слід відзначити, наприкінці 2019 року НБУ збільшив ліміт інвестицій за межі України для фізичних осіб вдвічі – з 50 до 100 тис. євро. Для закордонного інвестування необхідно надати в банку договір із іноземним брокером та пояснити походження коштів. Таку операцію можна провести онлайн [74].

Перспектива розвитку інститутів спільного інвестування в Україні передбачає удосконалення законодавства, яке регламентує діяльність таких

компаній і фондів фінансового ринку в загалі. Але розвиток правової площини створює лише загальні умови для налагодження та розвитку інвестиційної діяльності. Основу формування даної форми небанківського кредитування матеріальному стані представляють громадяни України. Тільки при умовах, як що доходи домогосподарств більшої частини населення будуть більшими за їх витрати, виникає можливість перетворення фондів взаємного інвестування в потужний механізм інвестиційного бізнесу.

Досвід високорозвинутих країн Західної Європи свідчить, що удосконалення інвестиційного процесу в подальшому проходить шляхом посилення механізму, який забезпечує колективну організацію інвестування. Така перспектива передбачає загальний напрям розвитку інвестиційних фондів України. Очевидним, такий напрям буде пріоритетним, якщо не заперечуватиме іншим формам організації інститутів, які акумулюють грошові кошти населення і перетворюють їх у додатковий капітал.

В Україні на даному етапі не слід очікувати високого розвитку пайових інвестиційних фондів, насамперед стосовно інвесторів - фізичних осіб, яке пов'язано з відносно малою часткою накопичень населення і низьким рівнем довіри до небанківських фінансових установ. Але безперечною є зацікавленість корпорацій, щодо їх участі у таких фінансових інститутах. На першому етапі в більшій мірі слід чекати інтерес компаній відносно використання пайових інвестиційних фондів, яке пов'язано з можливістю мінімізації податкових внесків та запровадження новітніх схем кредитування. Очікуємо, наприклад, кредитування компаній шляхом викупу пайовим фондом корпоративних облігацій, при якому немає потреби у застосуванні проміжної ланки - банк. Якщо інвестор і компанія належать фактично одному власнику, то отримується подвійний ефект. Компанія - емітент облігацій збільшує свої валові витрати за рахунок відсотків, які сплачуються по

облігаціях. У свою чергу, компанія-пайовик не включає приріст вартості свого паю в інвестиційному фонді до валових доходів, поки цей пай не буде проданий або погашений. За потреби є можливість повернення коштів компанії-пайовику без викупу паю шляхом реінвестування фондом коштів у власні акції через додаткову емісію.

Державним наглядовим органам потрібно дуже ретельно досліджувати діяльність фондів, запроваджувати моніторинг збиткових трансакцій, який здійснюються інвестиційними фондами, з метою запобігання фіктивного заниження прибутку та відпливу капіталу.

Участь компаній у пайових інвестиційних фондах дає змогу скорочувати витрати на операції по цінним паперам, а також скорочувати строки трансакцій та ін.

Так, в близькому майбутньому очікується активізація, пов'язана із створенням нових інвестиційних фондів в нашій державі. Завдяки низькій активності національного ринку цінних паперів швидкими темпами будуть розвиватися венчурні фонди, так як вони передбачають більш гнучку інвестиційну політику, надають широкий простір відносно впливу на об'єкти інвестування, бо їх інвестиційна діяльність не обмежується ринком цінних паперів, а поширюється ще й на боргові зобов'язання.

Залучення коштів населення України інвестиційними фондами можливе за умов активізації і розвитку фондового ринку. Також повинен надійно працювати вторинний ринок державних фінансових інструментів, які відрізняються умовами обігу, строками та ін. Державні цінні папери завдяки виваженій фінансовій політиці України будуть альтернативним засобом корпоративним цінним паперам, що задовольняють попит консервативних інвесторів, пропонують надійну альтернативу депозитам банку. Щоб створити конкуренцію банкам для залученні коштів від фізичних осіб,

інститутам спільного інвестування потрібно впроваджувати високі стандарти роботи з інвесторами, надавати цілий комплекс додаткових послуг: інформаційних, аналітичних, консалтингових тощо.

Таким чином, діяльність інвестиційних фондів в нашій державі розпочалася досить недавно, але за перші роки роботи українські інститути спільного інвестування продемонстрували непогані фінансові результати, які перевищили на сьогодні доходи по всіх існуючих фінансових інструментах. Інвестиційний фонд ще можна назвати специфічним акумулятором інвестиційних ресурсів фізичних та юридичних осіб, які спрямовані на покупку нерухомості, банківських металів, цінних паперів та інших цінностей. Акумуляція активів дає змогу сформувати стратегічний інвестиційний портфель з максимальними доходами при мінімальних ризиках. Купуючи акції інститутів спільного інвестування, інвестори отримують право на свою частку паю в його активах. Інвестиційний фонд - це гарантія стабільності, безпеки та прибутковості на ринку цінних паперів.

Україна зараз вимагає стабільності фінансування, тому було створено інвестиційні фонди і компанії. Однією із вагомих передумов ефективної інвестиційної діяльності є низькі темпи інфляції та прогнозуємість рівня цін в економіці. Для інвестиційного потенціалу нашої держави характерна високою неоднорідність, тому інвестиційну політику необхідно розробляти виходячи з можливостей і потреб розвитку кожного регіону України. Необхідність покращення інвестиційного клімату держави усвідомлюється і Президентом, і урядом України. Це має стати одним із пріоритетних завдань економічної політики нашої держави.

Висновки до розділу 2

Аналіз показників, що характеризують інноваційно-інвестиційну діяльність в Україні, свідчить про її величезне скорочення.

У результаті проведення аналізу інноваційно-інвестиційної безпеки визначено ряд порівняльних переваг: можливості розвитку наукоємних галузей за рахунок наявного висококваліфікованого кадрового потенціалу, дешевої робочої сили та природних ресурсів і здійснення на основі цього структурної перебудови економіки сировинного типу; асоціація з ЄС дасть можливість збільшити обсяги експортно-імпортних операцій з європейськими країнами, отримати доступ до конкурентоспроможних технологій, інвестиції до країн ЄС отримають додатковий захист, а також зросте інвестиційна привабливість України для іноземних інвесторів; гармонізація технічних стандартів сторін мінімізує нетарифні бар'єри, підвищить якість продукції на внутрішньому ринку України, а також сприятиме формуванню позитивного іміджу України на світових ринках як виробника якісних товарів. Вітчизняні компанії отримуватимуть доступ до ринку ЄС, зможуть перейти зі статусу місцевих до міжнародних, що у результаті збільшить притік іноземних інвестицій до України; схвалення закону щодо захисту прав інвесторів забезпечить адаптацію законодавства України до європейського, створить сприятливе підґрунтя для подальшого реформування корпоративного права в частині захисту прав інвесторів, дозволить удосконалити регулювання діяльності акціонерних товариств в Україні та сприятиме залученню інвестицій вітчизняними компаніями шляхом публічного розміщення акцій як в Україні, так і за її межами.

Визначені у результаті аналізу слабкі сторони і можливості: нестача внутрішніх фінансових ресурсів для розвитку певних стратегічно важливих для господарства країни галузей може спричинити їхню монополізацію

іноземними інвесторами та втрату контролю. Це, зокрема, стосується галузей сфери АПК, видобутку природних ресурсів, електро-, газо- та водопостачання; необхідно подолати переважання тактичної спрямованості інноваційно-інвестиційного процесу над стратегічною, адже найбільш привабливими для інвесторів залишаються проекти з коротким періодом окупності та мінімальними ризиками на противагу високотехнологічним галузям зі значним ступенем ризикованості вкладень.

Визначені у результаті аналізу слабких сторін і загроз ризику: нестабільність фінансової та страхової систем уповільнює розвиток венчурного підприємництва та інноваційної інфраструктури; через нерівномірність економічного розвитку та інвестиційної привабливості можуть виникнути регіональні та галузеві диспропорції у процесі надходження інвестицій.

Україна зараз вимагає стабільності фінансування, тому було створено інвестиційні фонди і компанії. Однією із вагомих передумов ефективної інвестиційної діяльності є низькі темпи інфляції та прогнозуємість рівня цін в економіці. Для інвестиційного потенціалу нашої держави характерна високою неоднорідність, тому інвестиційну політику необхідно розробляти виходячи з можливостей і потреб розвитку кожного регіону України. Необхідність покращення інвестиційного клімату держави усвідомлюється і Президентом, і урядом України. Це має стати одним із пріоритетних завдань економічної політики нашої держави.

РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

3.1. Напрями удосконалення процесів забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки в Україні

Розглянемо напрями розвитку інноваційно-інвестиційної безпеки в Україні.

На міжнародному рівні широко використовується інтегральна оцінка стану розвитку інноваційної системи. Україна представлена у кількох міжнародних рейтингах, які оцінюють інноваційний потенціал, технологічну та інноваційну конкурентоспроможність. Найбільш авторитетними є Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index), Індекс інноваційного розвитку агентства Bloomberg (Bloomberg Innovation Index), Глобальний індекс конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло (Innovation Union Scoreboard), Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (Global Talent Competitiveness Index), Оцінка готовності до майбутнього виробництва (Readiness for the Future of Production Assessment).

Оцінимо готовність до майбутнього виробництва (Readiness for the Future of Production) України.

У міру того, як четверта промислова революція набирає обертів, особи, які приймають рішення, стикаються з новим набором невизначеностей щодо майбутнього виробництва. Швидко розвиваються технології, такі як «Інтернет речей», штучний інтелект, робототехніка й адитивне виробництво тощо, які фундаментально перетворюють глобальне виробництво. Тому, важливо підвищити обізнаність щодо факторів і умов, необхідних для

перетворення виробничих систем, і допомогти Україні оцінити її готовність до майбутнього.

Оцінка складається з двох груп індексів:

- структура виробництва, яка представляє поточний стан виробничих можливостей;
- драйвери виробництва, які представляють майбутній стан виробництва

Індекси вимірюють стан країни для вкладання коштів у нові технології з метою удосконалення виробничої бази [76].

Рис. 3.1 Структура факторів для оцінки готовності до майбутнього виробництва України

Україна входить до групи країн з перехідною економікою. За структурою виробництва до першої п'ятірки входять Японія, Південна Корея, Німеччина, Швейцарія та Китай. У групі країн з перехідною економікою найкращі результати мають Хорватія, Індонезія, Болгарія, Бразилія та Сербія. Україна за структурою виробництва посідає 6 місце у своїй групі країн і 43 у

загальному рейтингу країн, що оцінювалися. При цьому за складністю виробництва Україна на 41 місці, а за масштабом – на 57.

За сумарною оцінкою драйверів виробництва лідерами є США, Сінгапур, Швейцарія, Велика Британія, Нідерланди. У групі країн з перехідною економікою у числі перших – Кіпр, Чилі, Саудівська Аравія, Латвія, Маврикій. Україна ж у своїй групі країн на 25 місці, поруч з Колумбією та Єгиптом. У загальному рейтингу країн Україна розташувалася на 67 позиції. При цьому Польща на 31 місці, Словаччина – на 40, Угорщина – на 42, Румунія – на 52, Російська Федерація – на 43, Молдова – на 81. Драйвер «Технології та інновації» охоплює дві групи показників – «Технологічна основа» (Україна на 75 місці) та «Здатність до інновацій» (Україна на 68 місці).

Таким чином, найбільш проблемними питаннями готовності виробничого сектору України до майбутнього з точки зору інновацій і технологій є:

- низький рівень розвитку кластерів;
- державні організації і установи не зацікавлені у закупівлі нової технологічної продукції або ж не мають достатнього фінансування для цього;
- частка підприємств, які готові сприймати і впроваджувати інновації у свій виробничий процес залишається незначною.

Поряд з цим, потребує вирішення проблема низького рівня залучення прямих іноземних інвестицій та трансферу технологій (Україна на 95 місці). Покриття мережі мобільного зв'язку LTE в Україні також є слабкою стороною (98 місце), що в свою чергу гальмує розвиток і впровадження нових ІКТ технологій (92 місце) станом на початок 2019 року [63, с. 18].

Українська промисловість, слабкість якої зумовлена її низькою продуктивністю, надмірною фінансовою уразливістю (з огляду на високу боргову залежність і низьку платоспроможність підприємств галузі), втратою капіталів, недостатнім для відтворення рівнем рентабельності, низькотехнологічною структурою виробництва, потребує залучення інвестицій для посилення її конкурентоспроможності та розвитку.

Шлях до цього пролягає через оздоровлення інвестиційного клімату. Порівняння показників діяльності промисловості залежно від характеристик інвестиційного клімату, проведене за даними референтних груп країн світу та України, дало змогу виявити низку його проблемних чинників.

Зокрема, чинниками інвестиційного клімату, що зумовлюють гальмування національного промислового розвитку, виступає нестача власного інвестиційного ресурсу економіки, складність доступу індустріального бізнесу до ресурсів фінансових ринків і неефективність їх роботи, обмежена ємність внутрішнього ринку та вузькість попиту на продукцію національних виробників, низький рівень наукоємності ВВП та невідповідність витрат на ННТД потребам індустріальної економіки, нестача кваліфікованих працівників і масова трудова еміграція.

Поліпшити умови інвестування у національну промисловість, посилити дієвість стимулів та мінімізувати ризики інвесторів можна, застосовуючи комплексний підхід в економічній політиці.

Доцільність такого підходу підтверджується результатами моделювання дії системи чинників інвестиційного клімату (включно з такими його компонентами, як макроекономічна стабільність, розвиненість ринків - товарного, фінансового і ринку праці, інноваційна активність і технологічний трансфер) на розвиток промисловості, а також оцінками зміни розвитку галузі

залежно від зрушень параметрів зазначеної системи у довгостроковому періоді.

Творення інвестиційних передумов для промислового розвитку країни передбачає:

- формування інвестиційних джерел розвитку: накопичення валових заощаджень в обсягах, достатніх для нарощення нагромадження основного капіталу;
- стабілізацію фінансової системи країни і забезпечення довіри до неї суб'єктів економіки, проведення ефективної ощадно-інвестиційної політики, удосконалення стимулів для пожвавлення ощадного процесу, забезпечення гарантій повернення заощаджень суб'єктів економіки (як громадян, так і підприємств), вкладених у фінансові інститути та інструменти;
- реформування фіскальної системи, націлене на деофшоризацію бізнесу, зниження тиску бюджетного дефіциту на внутрішній фінансовий ринок;
- зміну парадигми монетарної політики, розширення сфери її відповідальності у напрямі підтримки курсу на довгострокове економічне зростання, піклування про національного виробника і внутрішнього інвестора;
- оздоровлення умов для інвестування через системне удосконалення правового поля, зниження ризиків інвестиційної діяльності на внутрішньому ринку шляхом утвердження верховенства права та зміцнення інституцій усіх рівнів у сфері правової охорони і судових органів.

Зважаючи на залежність інвестиційного клімату від багатьох чинників, інструментарій його оздоровлення також є складним і багаторівневим. Задля

забезпечення промислового розвитку необхідне використання комплексу елементів державної політики, що визначають стан інвестиційного клімату.

Пріоритетними кроками до покращення перспектив інвестування та розвитку національного виробництва вбачаються:

- пом'якшення грошово-кредитної політики, фіскальне стимулювання інвестицій у виробництво, забезпечення захисту прав кредиторів. Упровадження програм доступного кредитування для бізнесу за посередництва відповідних інституцій (комерційних банків, новоствореного Фонду розвитку підприємництва);
- розширення обсягів й удосконалення структури внутрішнього попиту на промислову продукцію через започаткування державних програм технічного переоснащення та модернізації усієї інфраструктурної мережі країни задля ліквідації «вузьких місць», покращення техніко-експлуатаційних можливостей об'єктів інфраструктури, у тому числі модернізації та оновлення рухомого складу Укрзалізниці;
- сприяння диверсифікації попиту на промислову продукцію та масифікації споживання через підвищення доходів і купівельної спроможності споживачів при допомозі інструментів політики доходів і зайнятості;
- зниження бар'єрів для експортної діяльності виробників промислової продукції при допомозі інструментів міжнародних торговельних угод, із залученням інституцій зовнішньоекономічної інфраструктури (для просування товарів і послуг від національних виробників до споживачів в інших країнах), зокрема, експортно-кредитної агенції та українських банків;
- реалізація заходів із диверсифікації структури виробництва та його локалізації у країні, що мають на меті збільшення використання в економіці місцевих ресурсів замість імпорتنих (сировини, матеріалів,

інших продуктів проміжного та кінцевого споживання, виготовлених у своїй країні, робочої сили, наукового доробку тощо) та урізноманітнення пропозиції промислових товарів національних виробників, а її інструменти збалансовують вимоги зі стимулами для інвесторів;

- реалізація в рамках політики децентралізації стратегій смарт-спеціалізації регіонів і країни, що покликані сформувати сприятливе середовище для інноваційної діяльності спільними зусиллями держави і приватного сектора, а також диверсифікувати індустріальний потенціал через активізацію підприємництва, модернізацію тієї виробничої бази, що існує, та появи нових секторів [72, с. 96-97].

Для покращання основних індикаторів інноваційно-інвестиційної безпеки доцільним є здійснення наступних заходів:

1) Підтримка розвитку фундаментальної науки, мовної та бізнес-освіти для забезпечення високого рівня кваліфікації кадрових ресурсів.

2) Фінансування та розвиток необхідної інфраструктури для підтримки стартапів на національному та регіональному рівнях.

3) Формування замкнених технологічних циклів на базі виробничих систем типу інноваційних кластерів, індустріальних та технологічних парків, що діють на стику науки та техніки та є успішними за рахунок синергетичного ефекту. Доцільно встановити ряд податкових преференцій для учасників індустріальних парків зі спрямуванням вивільнених від оподаткування коштів на спеціальні рахунки, що дозволить учасникам індустріальних парків акумулювати та спрямовувати додатковий фінансовий ресурс виключно на потреби реалізації проекту. До переліку основних преференцій слід включити зниження ставки податку на прибуток, звільнення від сплати податків на нерухомість та землю впродовж кількох років або всього терміну функціонування індустріального парку. Набір преференцій та

терміни їхньої дії доцільно варіювати залежно від статусу індустріального парку, вартості інвестиційного проекту.

4) Продовження розпочатої реформи корпоративного управління у частині захисту прав іноземних інвесторів та спрощення умов ведення бізнесу загалом.

5) Створення спеціального Інтернет-порталу, який буде містити повну інформацію про інвестиційний потенціал України, а також установи, діяльність якої буде спрямована на інституційну підтримку інвесторів та інвестиційної діяльності в Україні.

6) Надання спеціальних податкових пільг для реалізації важливих інвестиційних проектів державного значення, забезпечення транспарентності процесу державної фінансової підтримки інвестиційних проектів, спрямованих на виконання пріоритетних завдань соціально-економічної політики держави, а також запровадження механізму оцінки результатів державного інвестування.

7) Розробка та впровадження Концепції розвитку національної венчурної індустрії; створення регіональної мережі центрів венчурного підприємництва з метою надання консультативної та методичної підтримки у сфері венчурного бізнесу; удосконалення національного законодавства з венчурного фінансування; розробка фінансових та податкових інструментів заохочення венчурного інвестування. При цьому обмеженість бюджетних ресурсів у жодному разі не може сприйматись як привід для відмови від державного фінансування науково-технічної та інноваційної діяльності. Ключове місце у бюджетному стимулюванні інноваційних процесів має посідати розробка «бюджету розвитку» як програми акумулювання та витрачання інвестиційних ресурсів із централізованих і децентралізованих джерел. Підсумовуючи, можна сказати, що забезпечення сталого

економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності на глобальному рівні не можливе без активізації інноваційно-інвестиційної діяльності та реалізації ряду системних реформ, спрямованих на створення сприятливого середовища для бізнесу та інвестицій, полегшення доступу до новітніх технологій, наближення законодавства та адміністративних процедур до стандартів та норм ЄС [46, с. 30].

При цьому лібералізація доступу іноземних інвесторів до національного ринкового середовища повинна супроводжуватись заходами інвестиційного протекціонізму стосовно стратегічно важливих галузей, що забезпечують економічну безпеку держави. Розбудова інноваційно-інвестиційної моделі економіки на ринкових засадах є об'єктивною необхідністю, альтернативою якій є занепад національної економіки та подальше погіршення життєвого рівня населення. Перспективами подальшого дослідження є розробка безпечної інноваційно-інвестиційної стратегії України в контексті світової фінансової кризи та ефективних рекомендацій для протидії існуючим та потенційним загрозам.

Таким чином, Україна, незважаючи на наявність великого внутрішнього ринку, значного ресурсного та кадрового потенціалу, є непривабливою для інвесторів через незадовільний стан правової, судової та податкової систем. Існуюча модель української економіки заохочує корупцію та непрозорість, перешкоджає формуванню конкурентного середовища, чим ускладнює процес залучення іноземних інвестицій. Проте варто підкреслити, що Україна приваблює інвесторів деякими позитивними фактами і змінами та у майбутньому, за умови побудови прозорої та відкритої економіки, може стати одним із провідних реципієнтів інвестицій.

3.2. Розробка інноваційно-інвестиційної стратегії України в контексті світової фінансової кризи

Криза та уповільнення світового економічного розвитку, а також враховуючи особливості політико-економічне середовища України на сучасному етапі, призвели до різкого стримування надходження інвестицій у національну економіку.

З метою збільшення безпечного надходження ПІІ в національну економіку розглянемо механізм формування безпечної інноваційно-інвестиційної стратегії.

Інноваційно-інвестиційна стратегія повинна передбачати формування системи фінансових заходів для досягнення довгострокових стратегічних цілей розвитку України. Безпечну інноваційно-інвестиційну стратегію розглядаємо через призму факторів сприяння та гарантій, які виступають основними частинами розробки стратегічних дій. Зокрема, підтримка покращення інвестиційного середовища, клімату, сприяння фінансового посередництва здійснює вплив на формування, розробку та реалізацію Національної безпечної інвестиційної стратегії, а політика (наприклад, забезпечення відповідних правових та інституційних параметрів, планування, надання консультацій, розробка проектів, розповсюдження інформації щодо їх привабливості тощо) могла б гарантувати те, що залучені інвестиції, як іноземні, так й вітчизняні, сприятимуть сталому економічному зростанню.

Інноваційно-інвестиційна стратегія повинна базуватися на таких пріоритетах: вдосконалення та покращення бізнес-середовища, усунення інституційних бар'єрів для економічного зростання; розвиток сталого та передбачуваного макроекономічного середовища в середньо- та довгостроковому періоді; сприяння розвитку та підтримка приватного сектору, активізація конкуренції; підвищення ефективності менеджменту,

діяльності інституційного сектору; реформування ринку праці та стійке зростання економічно активного населення [69, с. 234].

Етапи розроблення безпечної інноваційно-інвестиційної стратегії представлено на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Етапи розробки безпечної інноваційно-інвестиційної стратегії

Стратегія успішного розвитку національних економічних систем держав-лідерів останніми роками тісно пов'язана з лідерством у дослідженнях і розробках, появою нових знань, розвитком високотехнологічного виробництва і створенням масових інноваційних продуктів. Розвиток інноваційно-інвестиційного потенціалу - це не тільки шлях динамічного розвитку та успіху, а і засіб забезпечення безпеки та суверенітету держави, її конкурентоспроможності у сучасному світі.

Сучасна українська держава має дуже обмежену фінансову та інституційну спроможність. Відтак наявні ресурси і потенціал доцільно зосередити на підтримці наукових досліджень, які є однією з основ інноваційного потенціалу, та створенні ефективної інфраструктури, яка сприятиме перетворенню результатів досліджень у продукт, придатний до комерціалізації. Для розв'язання завдання переходу до інноваційного зростання розроблена Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року (далі - Стратегія) [58].

Протягом 2013-2018 років в Україні схвалено майже 40 стратегічних документів галузевого рівня, що стосуються розвитку інновацій в тій чи іншій сфері.

Мета Стратегії полягає у розбудові національної інноваційної екосистеми для забезпечення швидкого та якісного перетворення креативних ідей в інноваційні продукти та послуги, підвищення рівня інноваційності національної економіки, що передбачає створення сприятливих умов для розвитку інноваційної сфери, збільшення кількості впроваджуваних розробок, підвищення економічної віддачі від них, залучення інвестицій в інноваційну діяльність.

Напрями Стратегії:

- створення сприятливого нормативно-правового поля для суб'єктів господарювання, що провадять інноваційну діяльність;
- розвиток інноваційної інфраструктури, методично-консалтингове забезпечення, розширення зв'язків вітчизняних науковців і винахідників з іноземними підприємствами;
- підвищення рівня спроможності, що реалізується як шляхом культурно-просвітницької діяльності, підвищення інноваційної культури, так і через освітню діяльність, спрямовану на забезпечення успішної кар'єри молоді після завершення навчання у закладах вищої освіти за одним з обраних напрямів: започаткування власної справи, робота на підприємстві, що відповідає сучасному технологічному рівню, або наукова (викладацька) робота.

Реалізація Стратегії дасть змогу до 2030 року утворити національну інноваційну екосистему і забезпечити розвиток та ефективну взаємодію елементів національної інноваційної екосистеми, яка зможе стати рушієм прискореного економічного зростання, сприятиме впровадженню нових технологічних рішень.

Джерелами фінансування заходів з реалізації Стратегії є кошти державного та місцевих бюджетів і кошти з інших джерел, не заборонених законодавством, зокрема залучених через механізм державно-приватного партнерства.

Дослідження інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні дає змогу констатувати, що в країні створено мінімально необхідну законодавчу базу для практичної реалізації інвестиційної та інноваційної політики. Аналіз особливостей формування й використання фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці країни дає змогу зробити такі висновки: наявний фінансовий потенціал недостатньо використовується для реалізації

реальних внутрішніх та зовнішніх інвестицій, незважаючи на наявність фінансових можливостей; фінансування інвестиційної діяльності здійснюється, у тому числі з активним використанням зовнішніх фінансових ресурсів інвестиційного спрямування; зберігається тенденція збільшення залежності формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності від світових фінансових ресурсів.

Не вирішена й до цього часу проблема - несприятливий інвестиційний клімат в Україні, обумовлений нестабільністю, ризиками гібридної війни, інфляцією, недосконалим законодавством, нестабільною податковою системою, ризиками втрати або знецінення капіталу, бюрократією, корупцією, низьким рівнем платоспроможного попиту людей та інше. Прямі іноземні інвестиції є не тільки довгостроковим «підживленням» та ключовою умовою модернізації національної економіки, а й суттєвим фактором її економічної безпеки.

В моделях розвитку багатьох розвинутих держав перехід до цифрової економіки на основі упровадження результатів четвертої промислової революції (4.0 Індустрія) проголошено одним із найважливіших чинників економічного зростання та забезпечення нової якості життя. Лідери світової економіки розглядають цифрову трансформацію (цифровізацію) як першочерговий напрям інноваційного розвитку виробничо-економічних систем різних рівнів та інструмент забезпечення конкурентних переваг у довгостроковій перспективі. Зазначене вимагає цілеспрямованої державної інвестиційної політики, без якої неможливо розбудувати мережеву інфраструктуру, стимулювати компанії, що працюють з цифровими технологіями та переводити суспільство на цифровий шлях в цілому. Враховуючи стан української економіки й розуміючи необхідність цифрової трансформації її моделі, наразі актуалізується проблема залучення

інвестиційного капіталу й забезпечення безперервного та розширеного інвестиційного процесу, який би охоплював усі сфери інноваційного прориву і складові соціального розвитку. Зазначене передбачає розробку та реалізацію спеціальної інвестиційної політики, узгодженої з політикою цифровізації України.

Для забезпечення безпечної інноваційно-інвестиційної стратегії України необхідно враховувати цифровізацію, тобто наступне.

Головними складовими розвитку цифрової економіки як чергового етапу формування сучасної моделі виробничо-технологічної та соціальної системи суспільства на основі результатів четвертої промислової революції є нормативне регулювання, інфраструктура, безпека мереж (кібербезпека), підготовка професіоналів та формування партнерств для створення технологічних платформ. Саме на це має бути спрямована функція держави в партнерстві з бізнесом, реалізація якої потребує відповідної інвестиційної політики.

Сучасний етап розвитку концепції державної інвестиційної політики передбачає розвиток інституційних основ, пошук нових форм і засобів залучення інвестицій шляхом встановлення стабільних і транспарентних правил здійснення інвестиційної діяльності, стимулюючих приплив капіталу в цифрову економіку і розвиток підприємницької ініціативи. Важливим трендом сучасного етапу інвестиційної політики є встановлення взаємозв'язку між стратегією цифровізації та стратегією розвитку цифрової економіки, що має важливі наслідки для інвестицій, а інвестиції, у свою чергу, обумовлюють розвиток цифрових технологій.

Згідно досвіду розвинених економік світу висхідним завданням структурно-інвестиційної політики має бути визначення пріоритетів для інвестицій, що забезпечують цифрову трансформацію структури економіки та

формування належних джерел і механізмів фінансування. Стратегічні орієнтири мають бути набагато ширші, ніж нинішні стратегії розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). При цьому застосування фіскальних стимулів інвестиційної діяльності повинне мати цілеспрямований характер, що максимально враховує не лише макроекономічну кон'юнктуру, але і регіональні особливості розвитку.

Для роботи на глобальному цифровому ринку нові конкуренти з країн, що розвиваються, відходять від ієрархічної моделі побудови компанії до мережевої структури, яка є більш ринковою і органічною. Оцінка перспективних ніш та сегментів глобального цифрового ринку потребує розробки нових методичних підходів щодо прогнозування дохідності інвестицій та оцінки інвестиційних ризиків цифрових технологій.

Український бізнес в цілому вже включився в «цифрову гонку». Фахівці і керівники компаній розуміють, що без використання цифрових технологій вони вже не зможуть успішно конкурувати ані на внутрішньому, ані на зовнішніх ринках. Вони досить високо оцінюють ефективність вже впроваджених ними рішень, проте досить прагматично відносяться до цих технологій, акцентуючи увагу на те, без чого вже неможливо вести бізнес, неспішно вкладатися в принципово нові напрями.

Таким чином, безпечна інноваційно-інвестиційна стратегія України в умовах глобального середовища заснована на формуванні сприятливого інвестиційного середовища. Вона сприяє залученню додаткових ресурсів (грантів, ПІІ), досвіду в інноваційно-інвестиційній галузі для допомоги і готова діяти по-новому.

3.3. Моделювання системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки

Серед основних напрямів підвищення рівня інноваційно-інвестиційної безпеки України, на наш погляд, слід виокремити моделювання системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки України, удосконалення її підсистем і елементів та підходів до оцінки ефективності системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки. Систему забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки України розглянемо в функціональному аспекті. При цьому необхідно пам'ятати і про чинниковий аспект такої системи, тобто взаємозв'язок/взаємозалежність/взаємозумовленість її елементів, що яскраво ілюструє, зокрема, співвідношення безпеки й інвестиційного клімату. Так, як належним чином функціонуюча система забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки України впливає на стан інвестиційного клімату, так і сприятливий стан останнього позитивно позначається на підвищенні рівня безпеки всіх економічних агентів. При формуванні системи забезпечення інвестиційної безпеки України слід урахувати і щільний взаємозв'язок і взаємозумовленість між інноваційно-інвестиційною безпекою і потенціалом, інноваційно-інвестиційною активністю та інвестиційною привабливістю.

Функціональна модель формування системи забезпечення інноваційно-інвестиційної України повинна мати такий вигляд (рис. 3.3).

Цілі: забезпечення розширеного відтворення; реструктуризація та формування інноваційної моделі розвитку національної економіки; підвищення капіталізації національної економіки загалом і господарюючих суб'єктів зокрема; максимізація добробуту домогосподарств і прибутку суб'єктів господарювання; оптимальний розподіл інвестицій по регіонах і галузях господарського комплексу, забезпечення їх надійності і ефективності; оптимізація витрат на здійснення інвестиційних програм і проектів;

нарощування інвестиційного потенціалу і підвищення інвестиційної привабливості й активності економічних агентів; поліпшення інвестиційного клімату в Україні [39, с. 148].

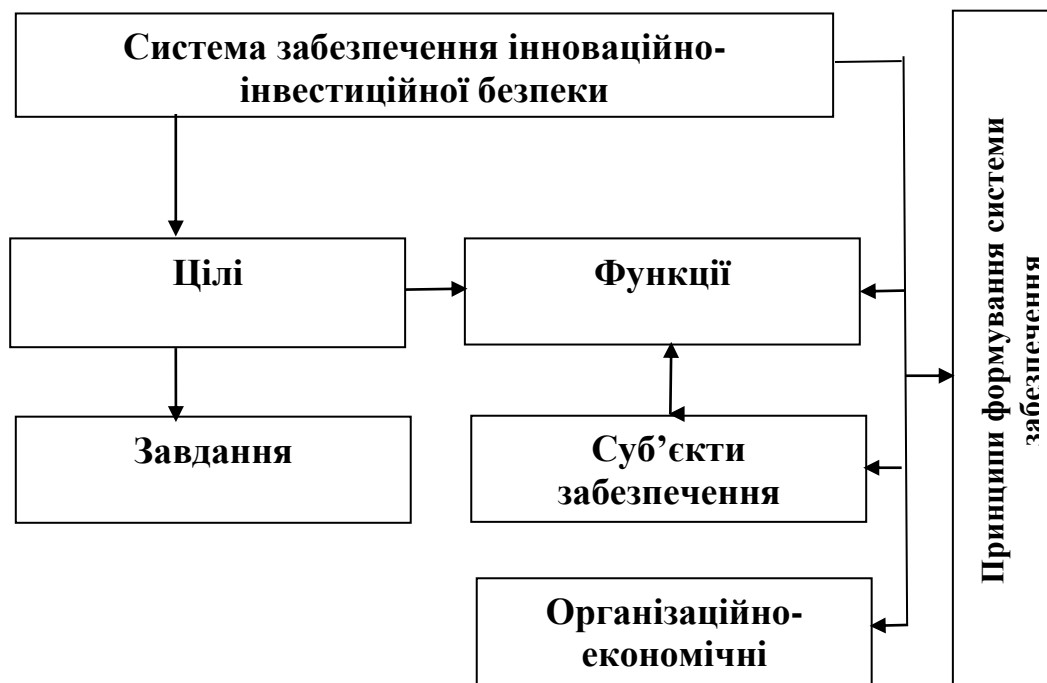

Рис. 3.3 Функціональна модель формування системи забезпечення інноваційно-інвестиційної України

Завдання: досягнення синхронізації і захист інтересів суб'єктів інвестиційних відносин; уникнення асиметрії (між інвестиційним попитом і пропозицією, обсягами інвестицій і зростанням ВВП, внутрішніми і іноземними інвестиціями, обсягами і структурою інвестицій в регіонально-галузевому розрізі) інвестиційних процесів і збитків за прийняття необґрунтованих інвестиційних рішень; задоволення інвестиційного попиту суб'єктів господарювання, домогосподарств, галузей господарського комплексу, секторів економіки, регіонів і держави в фінансових і матеріальних ресурсах та об'єктах інтелектуальної власності на рівні,

достатньому для повноцінного забезпечення їх життєдіяльності і поступального розвитку; оптимізація самофінансування, емісійного, позикового, проектного, бюджетного та венчурного фінансування інвестицій; забезпечення інвестиційної привабливості об'єктів інвестування; розробка інвестиційних доктрини, стратегії і політики, спрямованих на формування і ефективне використання інвестиційного потенціалу учасників інвестиційних процесів, створення інвестиційних резервів національної економіки, протидію непродуктивному відпливу капіталу за межі країни, впровадження цивілізованого режиму дивестицій, забезпечення сприятливого інвестиційного клімату, запобігання викликам і загрозам в інвестиційній сфері і зниження ризиків реалізації інвестиційних проектів; розробка стратегії розвитку фінансового ринку, що передбачає скоординований розвиток основних сегментів ринку інвестиційних ресурсів; прийняття державної комплексної програми, що стимулює залучення інвестицій в реальний сектор економіки; виявлення негативного впливу кримінальних інвестицій на соціально-економічний розвиток.

Функції: превентивна; відтворювальна; підтримуюча; узгоджувальна; захисна; оптимізаційна; стабілізаційна; гарантійна; стимулююча; контрольна.

Суб'єкти забезпечення інноваційно-інвестиційної: Верховна Рада України, Президент України, Рада національної безпеки і оборони України, Кабінет Міністрів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство фінансів України, Державна фіскальна служба України, Національний банк України, Антимонопольний комітет України, місцеві органи виконавчої влади; судові органи; комісії із сприяння досудовому врегулюванню спорів з інвесторами, економічні агенти в інвестиційній сфері.

Організаційно-економічні механізми забезпечення: ринковий;

державне регулювання (нормативно-правове регламентування; економічна, інвестиційна, грошово-кредитна, бюджетна, боргова політика; ліцензування; регулювання цін; мотивація; оподаткування; гарантування збереження інвестицій і використання інвестиційних доходів; страхування; створення централізованих інвестиційних і заставних фондів; організаційна й інформаційно-консультативна підтримка; державний інвестиційний контроль); саморегулювання економічних агентів на основі їх інвестиційних стратегій, установлення індикативних показників інвестиційної діяльності, інвестиційного аналізу і менеджменту, ризик-менеджменту; інтеграційний.

Принципи формування системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки: законність, наукова обґрунтованість, цілеспрямованість, доцільність, розумна достатність, емерджентність, комплексність, відповідність інтересам економічних агентів, швидкість реагування, неперервність, динамічність, варіантність, адекватність, адаптивність, інноваційність, урегульованість, ієрархічність, глокалізація, прогнозованість, ефективність.

Організаційно-економічний механізм забезпечення безпеки України є комплексом взаємопов'язаних і взаємозумовлених інструментів впливу на учасників інвестиційних процесів з метою досягнення цілей вищезазначеної системи. А відтак, для формування дієвої системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки України слід застосовувати симбіоз ринкового та інтеграційного механізмів, механізмів державного регулювання інвестиційної сфери та саморегулювання економічних агентів.

Представлена модель системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки України є багатофункціональною моделлю, що має органічно поєднувати інтереси, права і обов'язки, заходи забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності економічних агентів.

Основною метою зазначеної системи є підвищення рівня інноваційно-інвестиційної безпеки України, а її завданнями – забезпечення ефективного використання вітчизняних та іноземних інвестицій для поступального соціально-економічного розвитку.

При формуванні системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки України у її органічному взаємозв'язку і взаємозумовленості з системою забезпечення боргової безпеки України чинне місце має бути відведено проблематиці інвестиційної привабливості держборгу як можливості і бажання інвесторів надавати позикові кошти державі, масштаби яких значною мірою зумовлюються інвестиційним (кредитним) рейтингом нашої країни.

За граничними значеннями критеріальних індикаторів (забезпеченість національної економіки інвестиційними ресурсами, співвідношення їх власних і залучених джерел) можна судити про загальний стан інноваційно-інвестиційної безпеки України, індикаторами її конкретних об'єктів – про інноваційно-інвестиційну безпеку того чи іншого об'єкта (інвестиційна активність, інвестиційний клімат), індикаторами впливу інших сфер економіки на інноваційно-інвестиційної безпеки – про вплив на неї, скажімо, рівня добробуту населення та стану корпоративних і державних фінансів, рівня розвитку окремих галузей господарського комплексу і регіонів країни.

Для вдосконалення індикативної бази визначення рівня інноваційно-інвестиційної безпеки регіонів, галузей і секторів національної економіки, а відтак і інноваційно-інвестиційна безпека України, на наш погляд, слід, крім загальнозживаних, застосовувати й такі індикатори, як відношення обсягу інвестицій в економіку регіону до вартості основних виробничих засобів в регіоні; ефект в суміжних галузях (кількість зайнятих і одержуваний дохід працюючих на 1 млн. грн. інвестицій) від інвестицій у базові галузі;

відношення видатків держбюджету на інвестиції до обсягу державного боргу (останній показник одночасно має бути й індикатором боргової безпеки держави); співвідношення інвестиційних витрат і утрат населення і території, яким запобігають заходи інвестиційної програми; величина екологічного навантаження інвестиційного впливу внаслідок реалізації інвестиційного проекту; стійкості інвестиційної привабливості галузі, сектору, регіону, держави.

Оцінку інноваційно-інвестиційної безпеки України слід доповнити визначенням ступеня забезпечення країни засобами виробництва, еталоном чого має бути аналогічний показник в економічно розвинених країнах.

Серед найважливіших індикаторів успіху соціального інвестиційного проекту має бути зростання/зменшення підтримки дій влади населенням. Моніторинг як інформаційно-аналітична підсистема безперервних спостережень за динамікою показників (стану, загроз, ризиків, ефектів, ефективності), збору й надання інформації системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки України має бути багаторівневим, тобто відстежувати стан інвестиційного потенціалу, інвестиційної активності, інвестиційної привабливості, інвестиційного клімату, інвестиційної кон'юнктури, інвестиційного іміджу не лише на рівні країни загалом, а й на рівнях окремих галузей, секторів національної економіки, регіонів країни, господарюючих суб'єктів і домогосподарств. У ході здійснення моніторингу слід визначати відповідність стану інвестиційних процесів стратегічним цілям розвитку економічних агентів, виявляти проблеми, недоліки, невіршені питання, що існують у цій сфері.

Моніторинг міжгалузевої і міжрегіональної інвестиційної активності повинен передбачати аналіз динаміки освоєння капітальних інвестицій і виробництва товарів, продукції, здійснення робіт та надання послуг.

Моніторинг інвестиційних проектів має здійснюватися на їх підготовчій (аналіз грошових потоків і оцінка економічної ефективності проектів, за підсумками яких має прийматися рішення про їх реалізацію), інвестиційній і експлуатаційній стадіях. В ході моніторингу мають з'ясуватися причини відхилень фактичних результуючих показників від індикативних, розробляються прогнози зміни стану інноваційно-інвестиційної безпеки на різних управлінських рівнях і готуються пропозиції з коригування управлінських рішень. Наукове передбачення (форсайт) стану інвестиційної безпеки повинно надавати його ймовірні альтернативні сценарії. А для підвищення обґрунтованості такого форсайту слід чітко визначати його мету і завдання, тип і форму, часовий горизонт, застосований методичний арсенал, відповідальних за здійснення і конкретних виконавців. Отриманні в ході форсайту сценарії зміни рівня інноваційно-інвестиційної безпеки мають бути детально проаналізовані, на підставі чого обиратиметься базовий сценарій, визначатимуться засоби і заходи для його реалізації.

Особливої уваги потребує підтримка інвестиційної діяльності малих інноваційних господарюючих суб'єктів, яка має здійснюватися за такими напрямками: створення спеціального фонду фінансування ризикованих інноваційних проектів; встановлення квоти для малих підприємств (2,5% від загальної кількості) на державні контракти в сфері науки й інновацій; полегшення доступу малих інноваційних підприємств до позикового капіталу. При цьому слід урахувати, що максимальний ефект від функціонування системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки України може бути досягнутий лише за умови оптимального поєднання як притаманних їй внутрішніх захисних, і зовнішніх стосовно неї механізмів забезпечення цієї складової фінансової безпеки держави. Заходи з забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки та підвищення її рівня мають

включати заходи наукового, нормативно-правового, правозастосовного, програмно-цільового, фінансового, організаційно-методичного, облікового, інформаційно-аналітичного, виробничого, технологічного, кадрового, контрольного, правоохоронного, прогнозного, інституціонального, режимного, освітнього, протекціоністського і комунікативного характеру.

Важливе місце в моделюванні системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки України, на наш погляд, має належати розробці чіткого алгоритму комплексної оцінки інноваційно-інвестиційної безпеки. Алгоритм (порядку дій виконавців з розв'язання завдань за скінченну кількість дій; системи правил виконання дискретного процесу, яка досягає поставленої мети за скінченний час) зазначеної оцінки представлено в табл. 3.1. [39, с. 148].

Даний алгоритм включає вісім взаємопов'язаних і взаємозумовлених етапів визначення предметної сфери комплексної оцінки інноваційно-інвестиційної України; з'ясування найбільш прийнятних для отримання обґрунтованих результатів підходів та інструментарію такої оцінки;

Таблиця 3.1

Алгоритм комплексної оцінки інноваційно-інвестиційної безпеки
України

Етапи	Характеристика
1	2
Перший етап	Виокремлення елементів інноваційно-інвестиційної безпеки України та виявлення взаємозв'язку і взаємозумовленості між ними
Другий етап	Визначення підходів (розрахункового, аналогового (з урахуванням відповідних параметрів в економічно розвинених країнах), задавального, експертного) та інструментарію оцінки окремих елементів та інноваційно-інвестиційної безпеки України загалом

1	2
Третій етап	Збір, обробка й аналіз інформації про державну, регіональну і корпоративну інвестиційну політику/стратегії; макро-, мезо- і мікроекономічні аспекти інвестиційної привабливості, інвестиційних процесів й інвестиційну активність; формування й реалізацію інвестиційного потенціалу на різних рівнях управління; тенденції розвитку окремих сегментів віт чизняної інвестиційної сфери; інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання, галузей, регіонів і держави загалом; інвестиційний клімат в Україні
Четвертий етап	Визначення чинників, що впливають на рівень інвестиційної активності, стан інвестиційного клімату і інноваційно-інвестиційної безпеки України; оцінка щільності зв'язку між окремими перемінними і результуючими показниками. Комплексний розгляд чинників інвестиційної привабливості економічних агентів, рівня концентрації інвестицій, балансу цілей й інтересів учасників інвестиційних процесів.
П'ятий етап	Оцінка стану окремих елементів інвестиційної безпеки України, викликів, загроз і ризиків у цій сфері, спроможності суб'єктів інноваційно-інвестиційної безпеки протидіяти їм/мінімізувати їх негативні наслідки
Шостий етап	Проведення компаративного аналізу стану окремих елементів інноваційно-інвестиційної безпеки України порівняно з аналогічними показниками зарубіжних країн
Сьомий етап	Оцінка стану інноваційно-інвестиційної безпеки України загалом та формування системи її забезпечення
Восьмий етап	Прогнозування впливу викликів, загроз і ризиків на стан інноваційно-інвестиційної безпеки України загалом та її окремих елементів зокрема

Джерело: [39, с. 158-159].

збору, обробки й аналізу необхідної всебічної для подібної оцінки інформації;

визначення чинників, що впливають на рівень складових й елементів інвестиційної безпеки; оцінки стану останніх, викликів, загроз і ризиків в інвестиційній сфері, а також виклико-, загрозо- і ризикостійкості суб'єктів інвестиційної безпеки; компаративного аналізу елементів і складових інвестиційної безпеки в українських реаліях і в кращих зарубіжних практиках; оцінки стану інвестиційної безпеки України для належного формування системи її забезпечення; розробки прогнозних сценаріїв стану інноваційно-інвестиційної безпеки України.

Водночас, для повноцінної реалізації запропонованого в даному підрозділі моделювання системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки необхідне оперативне удосконалення її елементів і підсистем.

Висновки до розділу 3

Україна, незважаючи на наявність великого внутрішнього ринку, значного ресурсного та кадрового потенціалу, є непривабливою для інвесторів через незадовільний стан правової, судової та податкової систем. Існуюча модель української економіки заохочує корупцію та непрозорість, перешкоджає формуванню конкурентного середовища, чим ускладнює процес залучення іноземних інвестицій. Проте варто підкреслити, що Україна приваблює інвесторів деякими позитивними фактами і змінами та у майбутньому, за умови побудови прозорої та відкритої економіки, може стати одним із провідних реципієнтів інвестицій.

Інноваційно-інвестиційна стратегія повинна базуватися на таких пріоритетах: вдосконалення та покращення бізнес-середовища, усунення інституційних бар'єрів для економічного зростання; розвиток сталого та передбачуваного макроекономічного середовища в середньо- та довгостроковому періоді; сприяння розвитку та підтримка приватного

сектору, активізація конкуренції; підвищення ефективності менеджменту, діяльності інституційного сектору; реформування ринку праці та стійке зростання економічно активного населення.

Організаційно-економічний механізм забезпечення безпеки України є комплексом взаємопов'язаних і взаємозумовлених інструментів впливу на учасників інвестиційних процесів з метою досягнення цілей вищезазначеної системи. А відтак, для формування дієвої системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки України слід застосовувати симбіоз ринкового та інтеграційного механізмів, механізмів державного регулювання інвестиційної сфери та саморегулювання економічних агентів. Представлена модель системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки України є багатофункціональною моделлю, що має органічно поєднувати інтереси, права і обов'язки, заходи забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності економічних агентів.

Запропонований алгоритм включає вісім взаємопов'язаних і взаємозумовлених етапів визначення предметної сфери комплексної оцінки інноваційно-інвестиційної України; з'ясування найбільш прийнятних для отримання обґрунтованих результатів підходів та інструментарію такої оцінки; збору, обробки й аналізу необхідної всебічної для подібної оцінки інформації; визначення чинників, що впливають на рівень складових й елементів інвестиційної безпеки; оцінки стану останніх, викликів, загроз і ризиків в інвестиційній сфері, а також виклико-, загрозо- і ризикостійкості суб'єктів інвестиційної безпеки; компаративного аналізу елементів і складових інвестиційної безпеки в українських реаліях і в кращих зарубіжних практиках; оцінки стану інвестиційної безпеки України для належного формування системи її забезпечення; розробки прогнозних сценаріїв стану інноваційно-інвестиційної безпеки України.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило вирішити важливе наукове завдання щодо забезпечення безпеки інноваційно-інвестиційної діяльності України в контексті світової фінансової кризи, що уможливило формулювання висновків теоретичного, аналітичного і прагматичного характеру:

1. Інноваційно-інвестиційно безпека - це інтегральна характеристика, яка відображає стан інноваційно-інвестиційної сфери та процес залучення й розміщення інвестиційного потенціалу на засадах інноваційності, ефективності, безпекоорієнтованості з урахуванням реальних і потенційних загроз і небезпек.

2. Детермінантами інноваційно-інвестиційної безпеки є: масштаби національної економіки й місткість ринку, рівень інфляції, кількість податків і податкові ставки, потреба в іноземних інвестиціях і валюті; наявність/відсутність зважених адаптивних інвестиційно-інноваційної політики (державної, галузевої, регіональної, суб'єктів господарювання) і інвестиційної поведінки домогосподарств та сприятливого інвестиційного клімату.

3. Інноваційно-інвестиційна діяльність, має регулюватися на національному, міжнародному і наднаціональному рівнях. Таке регулювання може відбуватися за допомогою спеціальних правових, адміністративних, економічних та соціально-психологічних методів, і певних інструментів стимулювання і обмеження.

4. Аналіз показників, що характеризують інноваційно-інвестиційну діяльність в Україні, свідчить про її величезне скорочення. Україна, незважаючи на наявність великого внутрішнього ринку, значного ресурсного та кадрового потенціалу, є непривабливою для інвесторів через незадовільний стан правової, судової та податкової систем. Існуюча модель української

економіки заохочує корупцію та непрозорість, перешкоджає формуванню конкурентного середовища, чим ускладнює процес залучення іноземних інвестицій. Проте варто підкреслити, що Україна приваблює інвесторів деякими позитивними фактами і змінами та у майбутньому, за умови побудови прозорої та відкритої економіки, може стати одним із провідних реципієнтів інвестицій.

5. Визначені у результаті аналізу виявлено слабкі сторони і можливості: нестача внутрішніх фінансових ресурсів для розвитку певних стратегічно важливих для господарства країни галузей може спричинити їхню монополізацію іноземними інвесторами та втрату контролю. Це, зокрема, стосується галузей сфери АПК, видобутку природних ресурсів, електро-, газо- та водопостачання; необхідно подолати переважання тактичної спрямованості інноваційно-інвестиційного процесу над стратегічною, адже найбільш привабливими для інвесторів залишаються проекти з коротким періодом окупності та мінімальними ризиками на противагу високотехнологічним галузям зі значним ступенем ризикованості вкладень. Визначені у результаті аналізу слабких сторін і загроз ризику: нестабільність фінансової та страхової систем уповільнює розвиток венчурного підприємництва та інноваційної інфраструктури; через нерівномірність економічного розвитку та інвестиційної привабливості можуть виникнути регіональні та галузеві диспропорції у процесі надходження інвестицій.

6. Україна зараз вимагає стабільності фінансування, тому було створено інвестиційні фонди і компанії. Однією із вагомих передумов ефективної інвестиційної діяльності є низькі темпи інфляції та прогнозуємість рівня цін в економіці. Для інвестиційного потенціалу нашої держави характерна високою неоднорідність, тому інвестиційну політику необхідно розробляти виходячи з можливостей і потреб розвитку кожного регіону України.

Необхідність покращення інвестиційного клімату держави усвідомлюється і Президентом, і урядом України. Це має стати одним із пріоритетних завдань економічної політики нашої держави.

7. Інноваційно-інвестиційна стратегія повинна базуватися на таких пріоритетах: вдосконалення та покращення бізнес-середовища, усунення інституційних бар'єрів для економічного зростання; розвиток сталого та передбачуваного макроекономічного середовища в середньо- та довгостроковому періоді; сприяння розвитку та підтримка приватного сектору, активізація конкуренції; підвищення ефективності менеджменту, діяльності інституційного сектору; реформування ринку праці та стійке зростання економічно активного населення.

8. Організаційно-економічний механізм забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки України є комплексом взаємопов'язаних і взаємозумовлених інструментів впливу на учасників інвестиційних процесів з метою досягнення цілей вищезазначеної системи. А відтак, для формування дієвої системи забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки України слід застосовувати симбіоз ринкового та інтеграційного механізмів, механізмів державного регулювання інвестиційної сфери та саморегулювання економічних агентів.

9. Запропонований алгоритм включає вісім взаємопов'язаних і взаємозумовлених етапів визначення предметної сфери комплексної оцінки інноваційно-інвестиційної України; з'ясування найбільш прийнятних для отримання обґрунтованих результатів підходів та інструментарію такої оцінки; збору, обробки й аналізу необхідної всебічної для подібної оцінки інформації; визначення чинників, що впливають на рівень складових й елементів інвестиційної безпеки; оцінки стану останніх, викликів, загроз і ризиків в інвестиційній сфері, а також виклико-, загрозо- і ризикостійкості

суб'єктів інвестиційної безпеки; компаративного аналізу елементів і складових інвестиційної безпеки в українських реаліях і в кращих зарубіжних практиках; оцінки стану інвестиційної безпеки України для належного формування системи її забезпечення; розробки прогнозних сценаріїв стану інноваційно-інвестиційної безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітична записка НІСД «Щодо вдосконалення методології інтегрального оцінювання рівня економічної безпеки України». URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1358> (дата звернення: 12.11.2020).
2. Барановський О. І. Філософія безпеки: монографія у 2 томах. К.: УБС НБУ, 2014. Т.1. 831 с.
3. Барановський О. І., Мороз М. О. Інвестиційна складова фінансової безпеки. URL: <http://fkd.org.ua/article/viewFile/109926/105386>. (дата звернення: 12.11.2020).
4. Безпека держави: економічна, соціальна, релігійно-духовна: монографія / за загальною редакцією О.С. Власюка, А.І. Мокія. Львів: Апріорі, 2013. 836 с.
5. Власюк О.С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: Вибр. наук. Праці. К.: НІСД, 2016. 528 с.
6. Гаврилова Н.В., Нечепорук І.В., Оцінка діяльності інвестиційних фондів та компаній в Україні. *Наукові записки*. 2012. вип.12. част.І. С.106-109.
7. Гаман М. Державна підтримка фінансування інновацій. *Економіка України*. 2004. №6. С. 44-49.
8. Гордієнко В. П. Інвестиційна безпека як фактор розвитку інвестиційного потенціалу регіону. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 15. С. 7-9.
9. Губський Б. В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення. Київ: Укрархбудінформ, 2001. 121 с.
10. Данилишин Б., Чижова В. Науково-інноваційне забезпечення сталого економічного розвитку України. *Економіка України*. 2004. №6. С. 4-11.
11. Данилюк Г. І. Інвестиційна складова економічної безпеки. URL: http://www.rusnauka.com/18_DSN_2011/Economics/4_88313.doc.htm (дата звернення: 20.11.2020).

12. Данільян О. Г., Дзьобань О. П., Панов М. І. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації. Харків: Фоліо, 2002. 285 с.
13. Дацій О.І. Державне регулювання інноваційної діяльності в Україні. *Економіка АІЖ*. 2004. № 3. С. 97-101.
14. Дурицька Г.В. Інвестиційно-Інноваційна безпека країни в умовах транснаціоналізації. *Фінансовий простір*. 2015. № 2 (18). С.305-309.
15. Економічна безпека України: монографія/ за ред. В.Г. Федоренка, І.М. Грищенка, Т.Є. Воронкової. К.: ТОВ «ДКС центр», 2017. 462 с.
16. Индекс инвестиционной безопасности. URL: <https://inventure.com.ua/analytics/security/invsecurity#sthash.LJ8iXguj.dpuf> (дата звернення: 20.11.2020).
17. Інвестиційна безпека перехідних економік в умовах глобальної інтеграції: теоретико-методологічні підстави та прикладні аспекти: монографія / за ред. В. Андрійчука, М. Флейчук, А. Мокія. Донецьк, 2012. 324 с.
18. Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід: монографія/ за ред. М.П. Денисенка, Л.І. Михайлової. Суми: Університетська книга, 2017. 1050 с.
19. Караєва Н. В., Межевич А. О. Теоретико-методологічні основи дослідження інвестиційної безпеки в системі антикризового управління. URL: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2009_1/Karaeva_109.htm. (дата звернення: 20.11.2020).
20. Касьяненко В.О. Інноваційний потенціал економіки України: теорія та практика формування, оцінювання і використання: монографія. Суми: Сумський державний університет, 2017. 602 с.
21. Качинський А. Б. Індикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень: монографія. Київ: НІСД, 2013. 104 с.

- 22.Кириленко В. І. Інвестиційна складова економічної безпеки: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 232 с.
- 23.Коваль Л. П. Інвестиційна безпека як складова фінансової безпеки регіону. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2014. №2(10). С.112-118.
- 24.Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України: аналіт. доп./ О.О. Резнікова, В.Ю. Цюкало, В.О. Паливода, С.В. Дрьомов, С.В. Сьомін. К.: НІСД, 2015. 58 с.
- 25.Концепція економічної безпеки України. Київ: ІЕП НАНУ, 1998. С. 14. URL: <http://ief.org.ua>. (дата звернення: 12.11.2020).
- 26.Копилюк О.І., Музичка О.М., Холод З.М. Інвестиційно-інноваційна складова в системі економічної безпеки України. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2016. № 11 .С. 81-87.
- 27.Корецький М.Х. Державне регулювання інноваційної діяльності в АПК. *Економіка АПК*. 2004. №4. С. 14-18.
- 28.Макух А. Інвестиційна безпека України в системі світової економічної безпеки. URL: <http://intkonf.org/makuh-a-rusnak-1-investitsiyna-bezpekaukrayini-vsistemi-svitovoyi-ekonomichnoyi-bezpeki/> (дата звернення: 12.11.2020).
- 29.Мацука В. М. Масштаби і структура іноземних інвестицій в Україні. *Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. Сборник научных трудов*. Ч.2. Донецк: ДонНУ, 2010. с. 459-462.
- 30.Мацука В. М. Розвиток інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні. *Проблеми розвитку внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. Сборник научных трудов*. Ч.2. Донецк: ДонНУ, 2007. с. 659-666.

- 31.Мацука В.М. Особливості іноземного інвестування в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»: наукове періодичне видання. Херсон: «Видавничий дім «Гельветика»». 2015. Вип.11.Част.4 с. 12-15. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_11/128.pdf (дата звернення: 20.04.2020).
- 32.Мацука В.М., Ніколенко Т.І. Міжнародна інвестиційна діяльність: навчальний посібник. Маріуполь: МДУ, 2016. 164 с.
- 33.Мещеряков А. А., Новікова Л. Ф. Інвестиційна безпека держави. *Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка.* 2013. № 2. С. 23-29.
- 34.Михайлишин Л.І. Транснаціоналізація світової економіки: інноваційний аспект: монографія. Вінниця: ДонНУ, 2016. 314 с.
- 35.Міжнародні договори України. Угоди про сприяння та захист інвестицій між Україною та країнами ЄС. URL: [//www.ukrexport.gov.ua/ukr/zakon_v_sferi_zed/ukr/1003.html](http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/zakon_v_sferi_zed/ukr/1003.html). (дата звернення: 12.11.2020).
- 36.Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / за ред. В. М. Гейця. Харків: ВД «Інжек», 2006. 240 с.
- 37.Моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів за 2018 рік за переліком показників оцінки, наведених у додатку 2 до постанови Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 856 «Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики». URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/Reytingova-otsinka-za-2018-rik-prezentatsiyni-materiali.pdf> (дата звернення: 12.11.2020).
- 38.Мороз М. О. Детермінанти інвестиційної безпеки України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка».* 2017. № 2. С.28-35.

- 39.Мороз М. О. Інвестиційна безпека України. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності: 08.00.08. ДВНЗ «Університет банківської справи». Київ, 2019. 252 с.
- 40.Мороз М. О. Моделювання системи забезпечення інвестиційної безпеки України. *Бізнес Інформ*. 2017. № 11. С.158–167.
- 41.Мороз М. О. Стан формування системи забезпечення інвестиційної безпеки України. *Вісник Університету банківської справи*. 2017. № 1. С.30-37.
- 42.Наукова та інноваційна діяльність України 2018: статистичний збірник. URL http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/09/zb_nauka_2018.pdf
- 43.Національний банк України: офіційний сайт. URL: (<https://bank.gov.ua/markets/t-bills>) (дата звернення: 26.11.2020).
- 44.Недашківський М.М., Подгорна К.Ю. Інвестиційна безпека в сучасних умовах. Збірник наукових праць Національного університету податкової служби України. 2012. № 1. С. 274-280.
- 45.Нікитенко Д.В. Проблеми визначення сутності інвестиційної безпеки. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Випуск 2(02). С.19-23.
- 46.Новікова К. І. Інноваційно-інвестиційна безпека: сучасні виклики і загрози. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2016. Випуск 16. Частина 2. С.26- 30.
- 47.Орехова К.В. Шавлак М.А. Індикатори інвестиційної безпеки держави. *Вісник НТУ «ХП»*. 2014. № 66 (1108). С. 141-150.
- 48.Офіційний сайт державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.04.2020).
- 49.Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення: монографія. Київ: Київський економічний інститут менеджменту, 2003. 320 с.

50. Пирожков С. І. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / за ред. С. І. Пиріжкова. Київ: НІПМБ, 2003. 42 с.
51. Піцик М. А. Визначення місця інвестування в системі забезпечення економічної безпеки регіонів. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту*. 2015. Випуск III. С.61-70.
52. Предборський В. А. Економічна безпека держави. Київ: Кондор, 2005. 392 с.
53. Приходько В.П. Інвестиційна безпека як важливий чинник подолання фінансово-економічної кризи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 16. С. 6-9.
54. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13/stru> (дата звернення: 20.04.2020).
55. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 20.04.2020).
56. Про інноваційну діяльність» Закон України від 26.12.2002 № 40-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 20.04.2020).
57. Про інститути спільного інвестування»: Закон України № 5080-VI від 5 липня 2012 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text> (дата звернення: 20.04.2020).
58. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.11.2020).

- 59.Рубан В. Інноваційна модель стратегічного розвитку України : методологія і досвід. *Економіка України*. 2004. №3. С. 14-17.
- 60.Система економічної безпеки держави / під заг.ред. д.е.н. проф. Сухорукова А. І. Київ: ВД «Стилос», 2010. 685 с.
- 61.Ситник Н.С., Репета М.М. Інвестиційна безпека України: стан і перспективи вдосконалення. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2018. № 11. С. 100-106.
- 62.Слободянюк Н.О., Шокер Р.І. Моделювання механізму інвестиційного забезпечення фінансової безпеки країни. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2018. № 12. С. 100-107.
- 63.Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2018 році: аналітична довідка / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша та ін. К.: УкрІНТЕІ, 2019. 80 с. URL <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2019/07/03/stan-innov-diyaln-2018f.pdf> (дата звернення: 12.11.2020).
- 64.Стеблянюк І. О., Дорошкевич В. І. Інноваційно-інвестиційні механізми регулювання економічної безпеки держави. *European Journal of Management Issues*. 2017. Volume 25 (3-4). pp. 154-161
- 65.Сухоруков А. І., Харазішвілі Ю. М. Щодо методології комплексного оцінювання складників економічної безпеки держави. *Стратегічні пріоритети*. 2013. № 3 (28). С. 5–15.
- 66.Терещенко М. А. Державне регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 11. С. 5-6.
- 67.Ткаленко С. І. Інвестиційно-інноваційна модернізація економіки України на сучасному етапі. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету*. 2016. № 2 (13), т. 1. С. 16-22.

- 68.Ткаленко С. І. Масштаби і глибина глобалізації економіки України. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. С. 99-102. URL: <http://global-national.in.ua/issue-17-2017>. (дата звернення: 12.11.2020).
- 69.Ткаленко С.І. Інвестиційна безпека: теорія, методологія, практика: монографія. Чернігів: ЧНТУ, 2018. 286 с.
- 70.Федоренко А. Є. Інноваційно-інвестиційна складова економічної безпеки України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Чернігів, 2015. 22 с.
- 71.Харламова А. Инвестиционная безопасность как компонента экономической безопасности Украины. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2013. № 144. С.57-60.
- 72.Шовкун І.А. Інвестиційний клімат як чинник промислового розвитку України. *Економіка в умовах сучасних трансформацій*.2019. №4. С. 70-103. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_19_4_70_uk.pdf (дата звернення: 12.11.2020).
- 73.Barry Buzan. People, States, and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era. Boulder: Lynne Rienner; Hemel Hampstead: Harvester Wheatsheaf: 2nd ed., 2008. 318 p.
74. Freedom finance. URL: <http://ffin.ua/blog/novosti-kompanii/post/127-rozpochavsya-2020-y-rik-nastav-chas-pidvesty-pidsumky-2019-r> (дата звернення: 26.11.2020).
- 75.James K. Jackson. Foreign Investment and National Security: Economic Considerations. Congressional Research Service. 2013, Apr. P. 4-29. URL: http://digitalcommons.ilr.cornell.edu/key_workplace/1108. (дата звернення: 12.11.2020).
- 76.Readiness for the Future of Production Report 2018. URL: http://www3.weforum.org/docs/FOP_Readiness_Report_2018.pdf (дата звернення: 12.11.2020).

77.The Heritage Foundation: Index of Economic Freedom. URL:
<https://ueff.org/uk/indeksy/75-indeks-ekonomichnoi-svobody-ukrainy> (дата
звернення: 12.11.2020).